

ORGENERAL MUSTAFA MUĞLALI OLAYI

Otuz üç Kurşun

Belge Yayınları

1. Baskı 1991

218 Sayfa

İSMAIL BEŞİKÇİ

ARKA KAPAK

"Otuz üç Kurşun" Türk tek parti sistemini, bu sistemin Kürdistan politikasını tek başına anlatacak bir niteliğe ve güce sahiptir. 1943 yılında, bizzat idari ve askeri tertiplerle, 40'ı aşkın masum Kürt köylüsünün toplanıp gözaltına alınması, idari organın gözaltına alma ve tutuklama gücünü ve yetkisini göstermesi bakımından çok önemlidir. Bu, her ne kadar, Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 18. maddesinden doğuyorsa da, bu yetkinin özellikle Kürdistan'da kullanıldığı, bir jandarma onbaşısının kararıyla bir köy halkının gözaltına alınabildiği bilinmektedir.

Daha sonra 40'ı aşkın bu gruptan, 33'ünün, yine askeri bir kararla, "sorgusuz-sualsiz" kurşuna dizilmesi, idari ve askeri organların ne derece güçlü ve sorumsuz olduğunu açıkça göstermektedir... Türk tek parti sistemi hakkında, değerlendirmeler yapanlar, bu olguyu ve buna benzer olguları, bilinçli olarak görmezlikten gelmişler, anlatmamışlardır. Bu tür olguları görmemek de anlatmamak da büyük bir başarı gösterdikleri için de, "Türk tek parti sistemi, demokratik idi, halkın söz sahibi olduğu bir yönetimdi, yegane söz sahibi halk idi, hakka hukuka saygı duyuluyordu, herkese eşit muamele yapılıyordu" gibi sonuçlara varmışlardır. Bu, elbette, bilimsel bir bilgi üretimi değildir. Resmi ideolojiyi doğrulamak ve meşru göstermek çabasıdır. Zira bilimsel düşünce hiçbir olguyu görmezlikten gelemeyiz, gizleyemeyiz.

Birden fazla ulusun bir arada yaşadığı devletlerde, hele bir ulusun ötekini veya ötekilerini kesinlikle boyunduruk altına aldığı bir devlette, demokrat bir unsur olmak son derece zor bir özelliktir. Bu tür ülkelerde egemen ulus aydınları, demokratları iki standartlı düşünüyorlar. Kendi ulusları için dile getirdikleri, mutluluk, refah, maddi ve manevi kalkınma özelemlerini, ezilen ulus için kesinlikle istemiyorlar. Onların köle olarak yani kendi uluslarının boyunduruğu altında kalmasını istiyorlar. Savunuyorlar. Demokrat unsurların en tutarlısı olan sosyalistler için de durum aşağı yukarı böyle. Halbuki bunlar bir ikilem karşısındadırlar. Ya, ezilen ulusun, anti-sömürgeci ulusal demokratik mücadelesi yanında yer almak veya militarist sömürgeci burjuvazilerinin yanında yer almak zorundadırlar Bunların dışında üçüncü bir alternatif yoktur.

I. OLGU

"Otuz üç Kurşun" olayı, 1948 yılından itibaren, TBMM'nde konuşulmaya başlanmıştır. Fakat olay ile ilgili en önemli açıklamalar 15 Ağustos 1956 günkü oturumda yapılmıştır.

A. "Otuz üç Kurşun" Olayı Hakkında Meclis Görüşmeleri

KEMAL YÖROKOĞLU (Van)— Muhterem arkadaşlar, bu hadiseyi Meclis kürsüsüne getiren Merhum Eskişehir Mebusu İsmail Hakkı Çevik'e Cenabı Haktan mağfiret dilerim. Aynı zamanda yine muhalefet senelerinde aynı hadiseleri Heyeti Umumi'ye getiren muhterem reisimiz Fikri Apaydın'a minnet ve şükranlarımı arz etmeyi vazife bilirim.

Muhterem arkadaşlar; Hadise, maalesef kendileri burada değil, İsmet İnönü'nün Reisi Cumhur olduğu yıllarda cereyan etmiş yani 1943 senesinde.

Bendeniz o zaman Van Cumhuriyet Müddeiumumisi olarak bulunuyordum. Ve bu hadisenin bütün teferruatta en hurda noktalarına kadar aydınlatmayı vazife bilmekteyim.

Muhterem arkadaşlar; Cumhuriyet Hak Partisi iktidarı bilhassa Şark vilayetleri için gıdasını, zulmün, işkencenin, kahrın nüsugundan (öz suyundan) almıştır. Böyle bir zihniyete sahip bu iktidar zamanında, 1943 senesinde, Van hudut bölgelerinde dikkate şayan bir asayişsizlik mevcuttu ki, biz iktidara

geldiğimiz zaman, Demokrat Parti asayişini temin edemiyor, diye bir terane tutturmuşlardı. Halbuki asayişsizlik bütün şiddeti ile, bütün kuvveti ile kendi devirlerinde hüküm sürmüştür. Nitekim, muhterem arkadaşlar, Özalp hududunda İran'dan sık sık bazı hayvan gaspları oluyordu. İran hududundan geliyorlar ve bizim huduttan hayvanatı alıyorlar, İran'a götürüyorlardı. Bizimkiler de bu asayişsizliği, bu taarruzları, bu gaspları önlemek, bunlara mani olmak yollarını bırakıyorlar, o zamanki zihniyet icabı bir mukabeleyi bil misil yapıyorlar. Yani, bizden de bir kısım halkı teşvik ediyorlar. İranlıların hayvanatını alıp, Özalp'te satıyorlar. Bizim tarafımızdan hayvanları gasp edilen İranlılar hükümete müracaat ediyorlar, diyorlar ki; daha evvelki gasplar bizim mıntıkamızdan yapılmamıştır. Siz bizim hayvanlarımızı haksız olarak götürdünüz. İade ediniz. Aksi takdirde devletin haysiyetini kıracak harekette bulunacağız, diyorlar. Bizimkiler yine aldırıyorlar. Bu vaziyet muvacehesinde günün birinde hudut karakollarını aşarak, Özalp kaza merkezine bir buçuk kilometre mesafede yayılmakta olan hayvanatı alıp götürüyorlar. Hakikaten devlet olarak gayet çirkin bir mesele: Hudut taburu var, jandarması var, polisi var, hudut karakolları var. Adamlar bir buçuk kilometre mesafesine kadar geliyorlar. Kaza merkezinin, yayılmakta olan hayvanatını götürüyorlar. Bu hadise karşısında adamlar devletin haysiyetini kıracak vaziyeti meydana getiriyorlar. Bu sırada Muğlalı Van'a geliyor, vali ile temasa geçiyor. Ben orada Müddeiumumi idim ve aynı zamanda Vanlıyım, benimle teması mahzurlu görüyor ve Vali'nin evinde gizli toplantılar yapıyor. Ne yapayım, şu vaziyeti nasıl kurtarayım? Şu köyden 5, bu köyden 4, şu köyden 6 olarak 38 kişi topluyorlar, bunlar, İranlılara yataklık ediyorlar şeklinde itham ediliyorlar ve bu suretle idarecilerin aczini kapatmak için işi bu vatandaşların ölümüne kadar götürüyorlar. Şimdi bunları mahut Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunu'nun 18. Maddesi mucibince nezaret altına almıyorlar.

Bu hengamede bunlar serbest bulunduğu sırada 38 kişiden 5 kişiyi zabıtlarla bize veriyorlar. Zabıt bana geldi, tetkik ettim, gördüm ki, adamların aleyhinde hiçbir kuvvetli delil yok, düşündüm... öyle bir zihniyet ki, serbest bıraksak "efendim ne yapalım? yakalayıp adliyeye veriyoruz, ama serbest bırakıyorlar" diyecekler. Bizzarure, Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 18. maddesini işletmek zorunda kalıyoruz. Asayişini temin edemiyoruz gibi bir laf söylenmesini önlemek ve bunu onlara bir koz olarak vermemek için, tahkikatın selameti bakımından beş kişiyi tevkif ettim. Bu beş kişiyi tevkif ettiğimiz 3. günü diğer geriye kalan 33 kişiyi tekrar topluyorlar, bir iki süvari müfrezesi ile, sonradan muttali olduğumuza göre, bunlara diyorlar ki, "bize eşkıyaların güzergahını gösterin". Bunlar da masumane, peki diyorlar ve müfreze ile gidiyorlar. Tam İran hududunda, alınan tertibat üzerine makineli tüfeklerle bu 33 vatandaş öldürülüyor. Diğer beş kişiyi bilahare biz tahliye ettik. Dava açtık, ağır cezada beraat ettiler. Bu beş kişinin hayatı kurtuldu.

İran hududundan ateş ediliyor, bizimkiler de ateş ediyor, bu müsademede askerlere hiçbir şey olmuyor, 33 kişi ölüyor. Zabıt varakasını aldım, Adliye vekaletine gönderdim. Dedim ki; hadisenin oluşuna göre bu, askeri bir suçtur. Askeri makamlar tarafından işlenmiştir, askeri bir suç olduğu kanaatindeyim, keyfiyeti takdirinize arz ederim. Bir de ilişik olarak takdim ettiğim zabıt varakasından başka bir malumat yoktur. Hakikat bunların öldürüldüğü merkezindedir. Adliye Vekaleti soruyor, biz tekrar gönderiyoruz. Sonunda Adliye Vekaleti bu suçun askeri bir suç olduğu neticesine varıyor ve keyfiyeti Dahiliye ve Milli Müdafaa Vekaletlerine intikal ettiriyor.

Şimdi, 1943 senesinden ta 1948 senesine kadar mesele alhalihî (olduğu gibi, gizli) kalıyor. Ve ölenlerin yakınlarından birisi de bizim cezaevinde mahkum olduğu için, İsmail Özer, Reiscumhur'a Meclis Riyasetine, Başvekalete ve Dahiliye Vekaletine mütemadiyen telgraflar yağıdırıyor. Adliye Vekaleti, suç, askeri bir suç olduğu için müdahale edemiyor. O da keyfiyeti takibat yapmak salahiyet ve vazifesini haiz makamlara bildirdim, diyor. 1948'de, arz ettiğim gibi, bu iş arzuhal encümeninden Meclise intikal edince takibata başlanıyor. Bendeniz o zaman Gümüşhane Ağır Ceza Reisi idim, şahit sıfatıyla Askeri mahkemede malumatıma müracaat edildi. Ve bildirdim.

Zabıt varakasının sahteliği şu şekilde tebeyyün ediyordu: Zabıt varakası hakkında soruyorlar. Diyorlar ki, şahit, aynı zamanda bu iki müfreze birden ateş ediyor, ayrıca iki manga ile emniyet tedbirleri aldırıyorlar... Bu emniyet tedbirlerini alan subay diyor ki, zabıt varakası hilafı hakikattir. İran hududundan ateş edilmiş değildir. Tam dereye geldiğimiz zaman evvelce kararlaştırılmış tertibata göre derhal makineli tüfeklerle bu vatandaşlar kurşuna dizildiler.

Arkadaşlar, çok hazindir, tabur kumandanı Şükrü Bey vatandaşları kurşuna diken müfreze kumandanlarına telefon ediyor diyor ki, Muğlalı Paşa muvaffakiyetinizden dolayı sizi tebrik ediyor.

Arkadaşlar, sanki bir Rus ordusunu imha etmişler, bir fütuhât yapmışlar gibi bir de bunları tebrik ediyorlar. Ve hadisenin bütün merkezi sıkleti budur. arz ettiğim gibi 33 vatandaşın en ufak bir suçu yoktur. Biraz evvel arz ettiğim gibi devlet hudutta asayışı temin edemediği için, bir aczin içinde bulunduğu için bu aczini setretmek (gizlemek, kapatmak) üzere, kudretsizliğini örtmek için 33 vatandaşı kanunsuz, nizamsız öldürtüyor.

1. Olayın Tanıkları Ne Diyor?

a) Yüzbaşı Dr. Reşit Ersezer

Yüzbaşı, Dr. Reşit Ersezer, olaylar sırasında Özalp'te askeri doktordur.

1943'teki Özalp, Van'a 84 km. ve hududa da 10 km. mesafede bulunan bir kaza merkezi idi. Sonradan yeri değiştirildi. Ve Van'a yaklaştırıldı. Özalp mıntıkasında birkaç aşirete mensup halk toplulukları yaşamaktadır. Özalp'in doğusunda Arapşorik köyü tam hudut üzerindedir. Güneyinde Milanengiz Köyü vardır. Bu köylerde Milan aşireti mensupları yaşarlar. Milan Aşiretinin bir kısmı da İran arazisi içindedir. İran arazisi içindeki Milan aşiretinin, güneyindeki bölgede Memikan aşireti bulunur. Milan aşiretinin reisi Mehmet Misto (Mustafa) Memikan aşiretinin reisi Mehmed Hudi'dir. *Mehmet Misto Türk dostu ve milli emniyetimizin ajanıdır.* Rus kuvvetlerinin miktarı, silahları, konuşları, hareketleri hakkında sık sık bize haber gönderirdi. Memikan aşireti ise dost değildir. Türk-İran hududu, kuzeyden güneye uzanan engebeli bir arazidir ve her tarafından geçit vermez. En büyük geçit yeri Kotor deresi ve Kotor vadisidir. Bu vadi, Özalp'e 23 km. uzaklıktadır. Bu vadiye hakim tepelerde bizim Heretil karakolumuz vardır. Huduttaki karakollarımız arasında umumiyetle 23-25 km. mesafe bulunurdu. Her karakolda da kuvvet bulunurdu. Her karakoldan devriye postaları çıkarılır ve hudut üzerinde devriye gezdirilirdi. Bu suretle geçitler kontrol altında bulundurulurdu.

1943 yıllarında Doğu bölgelerinde bazı maddelerin yokluğu kaçakçılık olaylarına sebebiyet veriyordu. Bizim tarafımızda gaz ve çay bulunmuyordu. İran'da da şeker ve ilaç sıkıntısı vardır. Doğu halkı çay tiryakisidir. Aydınlatma vasıtası olarak da gazyağına muhtaçtı. Bu maddeler huduttaki köyler halkı tarafından *takas suretiyle* kaçak olarak temin edilirdi. Görevliler de buna göz yummak mecburiyetinde idiler. Çünkü gazyağı gelmezse, resmi daireler dahil bütün halk ışsız kalmağa mahkumdu. İran'da et pahalı idi. Bu bakımdan koyun kaçakçılığı da oluyordu. Ender olarak, talan suretiyle, sürülerin kaçırıldığı olayı vaki oluyor idi ise de, ekseriya, anlaşmalı olarak sürüler geçirdi. Hatta, sürüler geçirilirken, hudutta koyun başına bir lira rüşvet alındığı bile halk arasında söylenirdi. Sürüsünü satan sürü sahibi ertesi gün telaş içinde kaza merkezine gelir ve sürüsünün çapulcular tarafından kaçırıldığını anlatarak şikayette bulunurdu. Bunun üzerine resmi tutanaklar yapılır ve üst makamlara sunulurdu. Bu tutanaklar, üst makamlar kanalı ile, Muğlalı'ya kadar ulaştırılırdı. Tedbir olarak İçişleri Bakanlığında bir emir gelmişti. Bu emre göre sürüler hududa 10 km. mesafeye kadar otlatmak maksadıyla sokulmayacaktı. İran tarafındaki sürüler de hududa yaklaştırılmazlardı. Ancak, Mehmet Misto'nun sürüleri hududa kadar yaklaşır ve orada otlatırdı. Zira en iyi otlaklar hudut civarında idiler. Mehmet Misto, Türk dostu ve Türk ajanı olduğuna güvenir ve bizden bir fenalık geleceğine ihtimal vermezdi. Fakat her nedense Kaymakam Mehmet Misto'dan hoşlanmazdı. Özalp'te bir tabur piyade bir bölük jandarma ve bir bölük de süvari birliği vardır. Bir gün, Mehmet Misto'nun sürüsünü kaçırmak için plan hazırlanır. Plan muvaffak olmuştur ve sığır ve koyundan mürekkep Mehmet Misto'nun sürüsünü kaçırmıştır. Sürünün bir kısmı sivil halk arasında pay ediliyor. Bir kısmı da asker kazanına giriyor. Mehmet Misto bir mektup yazarak kendisinin Türk hükümetinin adamı olduğunu ve şimdiye kadar Türklere hiçbir fenalığının dokunmadığını, buna rağmen niye sürüsünün kaçırıldığını soruyor ve sürüsünün kendisine iade edilmesini rica ediyordu.

Tutuklular kaymakam tarafından bırakıldıktan sonra, içlerinden asker olanları Şube reisi, binbaşı Sıtkı Tutanak, askerlik şubesine çağırıyor. Ve sizler askersiniz, diyor. Ben durumu beğenmiyorum, başınıza büyük işler açılabilir, derhal kıtalarınıza dönünüz.

İkisi kıtalarına dönüyorlar. Diğer hasta olan üçü dönecek vaziyette değillerdir. Bunlar köylerinde kalıyorlar. Bu defa toplatılan 33 kişidir. Üçü hasta erdir. *Tabur kumandanı tümenden aldığı emir üzerine 7. bölük kumandanı yüzbaşı Vahdi'yi çağırıyor, ve tutukluların hududa götürülerek öldürülmelerini emrediyor.* Fakat Vahdi Yüzbaşı tecrübeli bir askerdir ve Askeri Ceza kanununda suç olan emirler yapılmaz; diye bir madde vardır. Binbaşından yazılı emir istiyor. Binbaşı da tecrübelidir. Yazılı emir vermesine imkan yoktur. Fakat bu emri yapabilecek iki kişi vardır. Süvari bölüğünde Yedek Asteğmen

Bilal Bal ve Yedek Asteğmen Durmuş Özbek. Bunlar, henüz, kanuna nizama vakıf değillerdir. Emrin de Muğlalı'dan geldiğini biliyorlar. İtirazsız emir yerine getiriliyor. Hepsini öldü diye bırakıyorlar. Ama içlerinden biri ölmemiştir. Ve yoklama yapanları aldatmıştır. Sürünerek hududa geçiyor ve Mehmet Misto'ya iltica ediyor. İşte bundan sonra olay herkes tarafından anlaşılmiş ve gerek Mehmet Misto'dan ve gerekse Van'da tutuklu bulunan yaralının kardeşi tarafından dilekçelerle Cumhurbaşkanına, başbakana, Meclis Reisine, dilekçeler vererek olayı duyuruyorlar. Ve müsebbiplerin cezalandırılmasını istiyorlar. Fakat, maalesef hiçbir cevap alamıyorlar. Ancak, Demokrat Parti mebusları Meclise girdikten sonra, bu olayı kurcalıyorlar. Ve müsebbibinin mahkemeye sevkini temin ediyorlar. Muğlalı'nın Van'da Avni Doğan'a sarf ettiği, "Ben emri yüksek yerden aldım", sözleri 1951 yılında Meclis araştırmasına yol açmıştır.

b. Yedek Teğmen Durmuş Özbek

Biz, arkadaşım, Yedek Subay İlyas Yalçın ile birlikte, kurşuna dizme olayının cereyan ettiği yerin yakınındaki Takorengiz Askeri Sınır Karakolunda görevliydik. Bize gelen emir, kurşuna dizme görevi verilen süvari bölüğünden, Necdet ve Bilal adlı yedek subay arkadaşlarım ile, komutalarındaki birliği gözetleme ve herhangi bir saldırıya karşı koruma idi. Bu arada önümüze imzalamamız için, önceden düzenlenmiş bir de zabıt konmuştu. Zabıtta olay, bir kurşuna dizme değil de sanıkların sınır dışından vuku bulan tecavüz sebebiyle meydana gelen silahlı çatışmada iki ateş arasında kalarak kaza kurşunlarıyla öldükleri şeklinde ifade ediliyordu. O günün olağanüstü şartları içinde esasen içyüzünü pek bilmediğimiz bu olaylı zaptı imzaladık. ... Dışarıdan herhangi bir saldırı yoktu. Teğmenlerin havaya ateş ederek verdikleri işaret üzerine mangalar ateş açtı. Ve 33 vatandaşı böylece kurşuna dizildi.

Ancak benim bu olayda dikkatimi çeken, kurşuna dizme görevini yerine getiren birliklerin, karargahlarına, milli bir görevi yerine getiren insanların ruh haleti içinde, "Dağ Başını Duman Almış" marşını söyleyerek dönmeleri idi. Anladığım kadıyla vatan hainliği etmiş kimseleri kurşunladıkları kanaati içinde idiler.

c. Yedek Teğmen Seyit Bali (49)

Üçüncü Ordu Komutanının dönüşünden pek az zaman sonra Diyarbakır'daki Birinci Genel Müfettiş, Avni Doğan, Özalp'e gelip, Kaymakamdan ve Tb.K. dan bilgi istedi. Ve tutuklularla da konuşarak "Suçsuz olduğunuz anlaşılmiştir, serbest bırakılacaksınız" dedi. Ertesi gün serbest bırakılan bu şahıslar 3. Ordudan gelen yeni bir emirle tekrar tutuklanarak aynı yere kondular.

Bölüğümüzün mevcudu 80 kadardı. Çavuş ve onbaşlıların hepsi Hasankaleli idi. Eratın bir kısmı Hasankaleli, bir kısmı Çankın ve Düzceli, diğer bir kısmı ise, atlarıyla gelen zatillerden oluşmuştu. Bize verilen yazılı emirde, "Bu tutuklu şahıslar Yüzbaşı Vahdet Yüzgeç tarafından kaymakamlıktan teslim alınacak ve Hasankaleli çavuş ve erlerden kurulu iki manga refakatinde Çilli mevkiine götürülüp gizli çıkış ve giriş yerlerinin tespiti istenecek, şayet kaçmağa teşebbüs ederlerse üzerlerine ateş edilecektir" mealinde idi. İlçelerinde Araprosık köyünün ağası olup katilden İran'a kaçan Mehmedi Misto'nun kızı da vardı. Bu kadın Özalp'te bir yed-i emine bırakılmıştı. Yoksa hepsi 33 kişi idi.

Emir gereğince 30 Temmuz 1943 günü sabahı bu şahıslar ... Tb. K. tarafından verilen emir üzerine ben ve Teğ. Necdet Bilget'ce kaymakamlıktan teslim alınarak, Takorengiz Konuşu'nun emniyet tertibatı almış bulunduğu Çilli mevkiine götürüldüler. 11 ve 12 kişilik iki kafile halinde İran hudut taşı üzerinde Bölük K. Vekili Necdet Bilget'in Konuş komutanı Teğ. Ekrem'in yanında hakim bir tepeden kılıçla verdiği emri üzerine iki manga tarafından açılan ateş ile öldürüldüler.

KEMAL YÖRÜKOĞLU (devamla)— Şimdi görülyüyor ki, muhterem arkadaşlar, ilk tahriki yapan benim, Van Cumhuriyet Savcılığıdır. ... Bunun üzerine Adalet Vekaleti harekete geçiyor ve Askeri mahkemede muhakeme edilmesine karar veriyor. Nitekim Muğlalı Askeri Mahkemede muhakeme edildi ve hatta vazifesizlik itirazı yapıldı. Vazifesizlik itirazı red edildi. Suçun tamamen askeri olduğu kabul edildi. Binaenaleyh askeri bir suç hakkında müddeiumumiliğin yapacağı bir şey de yoktur.

33 vatandaşı öldüren bir kumandan hakkında takibat yapmayan idare, müteaddit iş'arlara rağmen alakasız kalan ve devlet reisi sıfatını haiz iken bir katili koluna takıp Van'a getirmenin manasını yüksek takdirlerinize arz ediyorum. Bunu yapan zat zamanın devlet reisidir. Bu vaziyet çok manidar ve çok

şayanı dikkattir. ... Kanaatim arkadaşlar; bu hadiseden zamanın devlet reisinin haberdar olduğudur.

Arkadaşlar, bu vakıa münferit değildir. Bu, 32 de değil, 42 de değil daha çoktur. Ve yine şunu da ilave edeyim ki, bir hareketi askeriye veya bir tedip hareketi esnasında telef olan insanları da mevzubahis etmek istemem. Fakat bilhassa işaret etmek istediğim, şudur ki, o vatandaşlar, söylenildiği gibi bu memlekete hıyanet etmiş insanlar değildir.

Mustafa Muğlalı bu emri verdikten sonra, Van Valisi Hamit Onat Özalp Kaymakamına emir veriyor, bu adamları yakalat, Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 18. maddesine göre nezaret altına alacaksınız, diyor.

TAHİR TAŞER—Netice itibariyle Muğlalı hakkında Askeri Mahkemece tahkikat yapılıyor ve *suçu* sabit görülerek idamdan Muhavvel 20 sene ağır hapis cezasına mahkum ediliyor. Fakat cezası infaz edilmeden ölüyor. Şimdi, haklarında tahkikat yapılması istenen şahıslar o zamanki Dahiliye ve Milli Müdafaa Vekilleri ve Genel Kurmay Başkanıdır.

Nihayet mesele Divanı harbe sevk ediliyor. Divanı harb de Muğlalı'ya çok ısrar vaki oluyor, Muğlalı da emir almadan bu işi kendisinin yaptığını mahkeme huzurunda söyleyerek suçu üzerine alıyor. Mahkum oluyor. Temyize gidiyor. Temyizde, Muğlalıyı kurtarmak için bir meczubiyet (muhakeme kabiliyeti olmamak) kararı alınıyor, ehliyeti cezaiyeyi haiz olmadığı iddiasıyla tahliyesi yapılıyor ve mesele de böylelikle kapanmış oluyor.

ARZUHAL ENCÜMENİ REİSİ ABDURRAHMAN FAHRİ AĞAOĞLU (Devamla)- Vaka 33 vatandaşın kurşuna dizilmesidir. Bu bir faciadır. Buna benzer birçok facialar da vardır. *Mesela, bir jandarma subayının anlattığına göre, bir hayvan hırsızlığının faili bulunamadığından, köy imha edilmiştir.*

2. Olayın 1943 Yılından 1956 Yılına Kadar Gelişiminin Kısa Özeti

14. Bu arada Orgeneral Mustafa Muğlalı ve olaya adı karışan öteki kişilerin yargılanmalarına devam edilir. Orgeneral Mustafa Muğlalı Genelkurmay Mahkemesinin 20.3.1950 gün ve 950-13 Esas ve 950-8 sayılı kararı ile önce idama mahkum edilir. Sonra cezası 20 yıl ağır hapse çevrilir. Hasta olduğu gerekçesiyle hastahaneye yatırılır. Genelkurmay Mahkemesinin kararı Askeri Yargıtay'ca bozulur. Fakat dava Genelkurmay Mahkemesince yeniden ele alınmadan 11 Aralık 1951'de Orgeneral Mustafa Muğlalı ölür. Dosyası kapanır.

16. 1951 yılından 1955 yılına kadar olay yine unutulur. Söz konusu edilmez, 1955 yıllarına doğru DP iktidarına karşı CHP muhalefeti yükselir. CHP iktidarı, kamu özgürlüklerini kısmakla ve hukuk dışı eylemlerde bulunmakla suçlar. 6-7 Eylül 1955 olayları bu muhalefeti daha da yükseltir. CHP 6-7 Eylül olaylarının bütün sorumluluğunun iktidara ait olduğunu söyler. Bunun üzerine DP mukabele-i bil misil olarak Orgeneral Mustafa Muğlalı olayını yine aktüel bir konu haline getirmeye çalışır.

17. ... Sorumlular hakkında Meclis tahkikatı açılmasına karar verilir. Tahkikatın Aralık 1956 tarihine kadar bitirilmesi istenir. Böylece 6-7 Eylül olayları dolayısıyla muhalefetin iktidara karşı yönelttiği baskı ve eleştiriler önlenmeye çalışılır.

18. TBMM Tahkikat Komisyonu 30 Nisan 1958'de konu ile ilgili geniş bir karar alır. ... Tahkikat Komisyonunun bu raporu, 1958 yılının Mayıs ayı başlarında TBMM'nde görüşülür. Fakat, zaman aşımından, çeşitli af yasalarından dolayı cezai kovuşturmayla girilemez, girilmez. Sorun, siyasi ve hukuksal yönleriyle kapatılmış olur.

B. "Otuz üç Kurşun"

Ahmed Arif'in şiirinin Kürt toplumunda büyük etkiler yarattığını ... Bu gençlerin "*Ocakta küllenmiş köz*"leri, "*kamında sakladığı söz*"leri nedir? "*Kaç bin yıllık hasret*" ne içindir?

Türkiye'de yazarlar, 1919-1922 yılları arasında Mustafa Kemal'in ve öteki Osmanlı paşalarının, geleneksel çevreleri, din adamlarını savaşa katabilmek için dinci ideolojiyi kullandıklarını söylerler. Bu

doğrudur. Fakat tek başına bu değildir, Kürdistan'da yürütülen eylemlerde Kürt ulus ideolojisi bilinçli olarak kullanılmıştır.

Artık, Kürtlerden, Kürtlüklerini reddetmeleri istenmektedir. " *Türküm, mutluyum*" diye haykırmadıkları sürece, mutlu olamayacakları söylenmektedir. Kürdistan'da Kürtçe konuşma yasaklanmaktadır. Kürtçe konuşanlara zulüm yapılmakta, zindana atılmaktadır. Para cezalarına mahkum edilmekte, idari müeyyideler uygulanmaktadır. Kürt ulusunun temel demokratik ve ulusal hakları için, kendi kaderini tayin için giriştiği bütün eylemleri yukarıda sözü edilen emperyalist ve sömürgeci devletlerin müşterek askeri eylemleriyle kanla boğulmaktadır. Kürt ulusu kitleler halinde katliamlara maruz bırakılmakta, sürgünle gönderilmektedir. Kürdistan için farklı yasalar çıkarılmakta, öteki yasalar farklı bir şekilde uygulanmaktadır. Kürt ulusunun bütün ulusal ve demokratik hakları gasp edilmiştir. Köleleştirilmeye çalışılmaktadır. Kürt ve Kürdistan adları dillerden ve tarihlerden silinmek üzere yok edilmeye çalışılmaktadır. Kısaca, Kürt ulusu aldatılmıştır. İhanete uğramıştır. Bu ihanet, bu aldatılma, sadece Osmanlı paşalarından, Kuvayı milliyecilerden – Kemalistlerden gelmiyor. Daha 1921 yıllarında, Kürdistan Ermenistan olmasın diye, Kürtleri Ermenilere ve karşı örgütleyen Kürt Ali Saip (Ursavaş) daha sonra Şeyh Sait ve arkadaşlarını, yani Kürt yurtseverlerini aşan mahkemenin bir üyesi, bir ara da başkanı olmuştur. Ali Saip, kendi ulusuna, Kürt ulusuna karşı giriştiği bu ihanetlerine karşı Kemalistler tarafından Çukurova'da geniş bir çiftlik ve Kozan (Adana) mebusluğu ile ödüllendirilmiştir. Ayrıca Şeyh Sait ve arkadaşlarını yargılayan, 60.000 altın rüşvet almasına Kemalistler göz yummuştur. Daha doğrusu Şark İstiklal Mahkemelerinde, Kürt yurtseverlerinin kelleleri açık artırmaya çıkarıldığından, rüşvetler binlerce altınla ifade ediliyordu. Alan da "Kürt" veren de Kürt idi. İrkçi, ilhakçı ve sömürgeci eylemlerle dopdolu olan Kemalistler için, bundan daha iyi, "böl ve yönet" politikası uygulanamazdı.

II. 1943 Yıllarında Türkiye'deki İç Politika Gelişmeleri ve Türkiye'nin Dış İlişkileri

Saraçoğlu'nun nutkunun son cümlelerinden birini bütün dünyaya duyurulması lazım gelen 4 hakikatten biri olarak şu cümle teşkil ediyordu:

" Türk'üz, Türkçüyüz ve her gün biraz daha Türkçü olacağız. ... Meşrutiyet yıllarının bin bir ırkı temsil eden bindir kulüp ve cemiyetleri karşısında Türklüğünü gururla ilan edememenin acılığını yakından duymuş olanlar artık geniş bir nefes alabilirler."

Bütün bu haberlerden "Otuz üç Kurşun" olayının, Güney Kürdistan'da, emperyalist ve sömürgeci güçlere karşı gelişen Kürt ulusal hareketi ile çok büyük bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Öte yandan yine aynı yıllarda, İran'da, Azerbaycan'da ve Kürdistan'da, yoğun bir ulusal hareket gelişmektedir. Bu gelişmelerin, Türk hükümetlerini endişeye sevk etmesi doğaldır. Çünkü Kürdistan'ın öteki bölgelerinde gelişen ulusal hareketlerin, Türk sömürgeciliğinin ve ırkçılığının boyunduruğu altındaki bölgelerdeki Kürtleri de etkileyeceği şüphesizdir. Bu bakımdan sınırlarda olağanüstü emniyet tedbirleri alınmaktadır. Kaçakçılıkla, haydutlukla, eşkıyalıkla, mücadele ediyoruz gerekçesiyle Kürt ulusuna karşı yoğun bir sindirme hareketi sürdürülmektedir. Bütün bunların yanında, Almanya'da gelişen Nazi ırkçılığı, Türkiye'yi etkilemekte hiç gecikmemiştir.

Nazi ırkçılığına paralel olarak gelişen Türk ırkçılığı, Kürt ulusuna karşı böyle bir cinayetin işlenmesine neden olmuştur. Dikkat edilirse Barzanilerin hapishaneden kaçarak, Kürdistan'a geçişi ve Kürt ulusal direnişinin yeniden başlaması 1943 yılı Temmuz ayına rastlamaktadır; Otuz üç Kurşun olayı ise, 31 Temmuz 1943 günü cereyan etmişti.

Gerek Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal'in, gerek Milli Şef İsmet İnönü'nün çok yakın bir adamı olan Asım Us, 1930-1950 *Hatıra Notları* isimli kitabında bu durumu şöyle özetliyor:

"21 Aralık 1945, Kürt meselesinin Türkiye için tehlike teşkil eden şekli şudur: Ruslar, İran Azerbaycan'ında uyandırdıkları mesele gibi bir de İran hudutları içinde Kürt meselesi yaratmak istiyorlar. Bu da küçük bir Kürt hükümeti teşkil ederek o vasıta ile bizim hudutlarımız içinde tahrikat yapmaya ve büyük bir Kürdistan vücuda getirmeye çalışmak, Rus siyasetinin ana hattıdır. Buna mani olabilmek için yegane çare Türkiye'nin İran hududu üzerinde Türk nüfusu teksif etmesidir. Şarktaki hududumuz boyunca bir nüfus yerleştirme bölgesi yapmalıyız."

IV. TBMM Tahkikat Komisyonunun Raporu

Olayın Nedenleri

Meydana gelmesi kuşkusuz olan bu olayın nedenleri komisyonumuzca, şöylece saptanmış bulunmaktadır:

1943 senesi öncelerinde, Türk-İran hududunda, ilk kıskırtmanın, hangi taraf uyuğundan geldiği açık olarak saptanamayan, talan ve yağma niteliğinde bazı hudut olayları cereyan etmektedir. Türk mahalli idare makamları, İranlılar tarafından hudutlarımıza karşı girişilen bu olayları önleme iddiasıyla ve mümkün oldukça misilleme yapmak amacıyla, silahları jandarma teşkilatı tarafından verilmiş *bir çete kurularak* bu olaylara müdahalede bir sakınca görmemişlerdir. Van valiliğinin ve o sırada İçişleri Bakanı olan Recep Peker'in de onayı ile böyle bir çete kurularak fiilen adı geçen hareket alanına sokulmuş bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı ciddi devlet anlayışına uygun olmayan bu görüşünü, daha sonra, sorumluluğu olmayan kişilerden meydana gelen çetelerle hudut emniyetini sağlamanın mümkün olamayacağına kanaat getirerek değiştirmiş ve çetelerin dağıtılmasını Van valiliğine emretmiştir. ... İşte İranlı bir aşiret reisi olan Mehmedi Misto'nun Türk hudutları içerisinde önemli bir talanı gerçekleştirmesinin asıl nedeni, bu emre rağmen dağıtılmayan çetenin mevcudiyetidir. Şöyle ki: Anlaşıldığına göre İranlı çapulculara misilleme yapmak için sorumluluğu olmayan çeteler kurmak fikri şu üç kişinin kafasından çıkmış bulunmaktadır: Özalp Kaymakamı Hilmi Tuncel, Özalp Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Vasfi Bayraktar ve Hudut Tabur Kumandanı Binbaşı Şükrü Tüter.

Bu üç resmi memur söz ve fiil birliği halinde çeteyi kullanmakta ve İran hudutları içerisine sokarak hayvan talan ettirmektedirler. Talan edilen hayvanların bir kısmı çeteyi meydana getiren köylülere dağıtılıyorsa da diğer bir kısmının küçük çıkar hesaplarıyla bu üç çete idarecisinin tasarrufuna bağlı tutulduğu araştırmayla saptanmış bulunmaktadır. Bu üç kişiden askeri kuvvetlere kumanda eylemekte olan Şükrü Tüter'in çetenin bir numaralı idarecisi olduğunu gösterir pek çok belirtiler mevcuttur. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere İçişleri Bakanlığının çetelerin dağıtılmasına dair olan emrinin dinlenilmemiş olmasının nedeni küçük çıkar hesaplarıdır. Özalp'te böyle kanunsuz bir durumun varolduğundan, Van'da Vali olan Hamit Onat'ın habersiz bulunması mümkün değilse de, kendisi bunu inkarda ısrar etmiştir.

İşte bu çete bir gün İran hududu içlerinde 6 km. sarkarak orada bir aşiret reisi olan Mehmedi Misto adındaki şahsın, bir rivayete göre 400-500, başka bir rivayete göre de 1500-2000 hayvanını Türkiye'ye getiriyor. Mehmedi Misto'nun dedeleri Türk dostu olarak tanınmış kimselerdir. Hatta bu aşiret Birinci Dünya Savaşında, o mıntika Rus işgaline düşüğü günlerde bile kuvvetli işgal makamlarına değil, ısrarla Türkiye'ye hizmet etmiş olmakla tanınmıştır. *Misto'nun 1943 yılında dahi Türk istihbaratına hizmet eylediği sabittir.* Hayvanlarının Türk çeteleri tarafından talan edilmesinden üzüntü duyan Mehmedi Misto özel haberci göndererek ve mektup yazarak Özalp Kaymakamının şahsında Türkiye'ye başvuruyor. Diyor ki: *"Gasp edilen hayvanlarını bana iyilikle geri veriniz. Ben sizin dostunuzum. Ricamı kabul etmezseniz, ben hayvanlarımı aynı usulle geri alabilirim. Fakat bu takdirde Türk hükümetinin haysiyeti rencide olur, buna sebebiyet vermeyiniz."* Mehmedi Misto'nun bu başvurusu, olumlu karşılık görmek şöyle dursun, bizim idareciler kendisiyle alay edip *"Gelip karını da koynundan alacağız"* diye mektup yazıyorlar. Bunun üzerine Misto, 6 Temmuz 1943 tarihinde İran içindeki diğer bazı aşiretlerin de yardımını temin ederek Türk hudutlarını aşıyor ve Özalp ilçe merkezinin 1.5 km. yakınındaki otlakta otlamakta olan Özalp halkına ait 406 baş hayvanı sürüp İran'a kaçırıyor. Olay Özalp'teki resmi makam sahiplerini telaşlandırıyor. Bunlar Mehmedi Misto'nun Türkiye'de böyle cüretkarane bir talan yapabilmesinden Türk vatandaşlarından da yardımcı bulduğu kanaati ile harekete geçiyorlar. Gerek Hilmi Tuncel'in, gerekse Şükrü Tüter'in o anda çok kötü şeyler tasarlamış olmalarının delili olarak olayı fazlasıyla mübalağalandırdıklarını görüyoruz. Hilmi Tuncel, Van Valiliğine, *"Özalp yakınlarına kadar Rus askerleri gelmiştir."* diye hakikate aykırı şifre verirken, diğer taraftan aynı yalan rapor, Şükrü Tüter tarafından yüksek askeri makamlara ulaştırılıyor. Bu iki şahsın yüksek askeri makamları telaşlandırmak amacını güttükleri açıktır. Bu arada, Özalp'te arzuhalci Rifat isminde bir şahsın kaymakama müracaatla kendisinin bazı arazi ihtilafları sebebiyle geçinemediği Milanengiz köylerinden 40 kişiyi, Mehmedi Misto'nun yatakları olarak ihbar eylediğini ve bir liste verdiğini görüyoruz. Kaymakam bu listeyi Vali Hamit Onat'a bildirerek 40 kişinin tutuklanması için izin istiyor. Valinin de onayı ile 40 kişi Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nun ilgili hükmüne göre gözaltına alınıyorlar. Bu 40 kişi tutuklama istemi ile Özalp Sulh Mahkemesine sevk ediliyorlarsa da mahkeme, 21.7.1943 tarihinde içlerinden yalnız beş kişiyi

tutuklayarak Van Cumhuriyet Savcılığına gönderiyor. Geri kalan 35 kişi, haklarında tutuklamaya dahi yeter delil bulunmadığından, serbest bırakılıyorlar.

Mahallinde durum bu merkezdeyken, Van'da hudut emniyeti kalmadığı ve Rus askerlerinin hudutlarımıza tecavüz eylediği teraneleriyle telaşa verilen yüksek makamlar da olay ile pek doğal olarak ilgileniyorlar. Valilik İçişleri Bakanlığını ve Şükrü Tüter'in amiri olan Rasum Saltuk'la Erzurum'daki Üçüncü Ordu Müfettişliğini tahrik ediyorlar. Bunun üzerine Genel Kurmay vaziyeti incelemesi için Ordu Müfettişi Mustafa Muğlalı'ya talimat verirken İçişleri Bakanlığı da Birinci Genel Müfettiş ile Jandarma Genel Kumandanını aynı iş için Van'a gönderiyor.

Mustafa Muğlalı 24 Temmuz 1943 günü Van'a ulaşıyor. 24 Temmuz'u 25 Temmuz'a bağlayan gece Van Valisi Hamit Onat'ın evinde, Mustafa Muğlalı, Hamit Onat, Tümgeneral Cevat Yalım, ve Tuğgeneral Rasim Saltuk'un da katılmalarıyla bir toplantı yapılıyor. Bu toplantıda Mustafa Muğlalı, Hamit Onat ve Rasim Saltuk'un mahkeme tarafından serbest bırakılmış olan, Mehmedî Misto'nun uzak veya yakından akrabaları bulunan 35 kişinin öldürülmelerinde birleştikleri, tümgeneral Cevat Yalım'ın Muğlalı'ya "Paşam kanun yollarından yürümek daha uygun olur, elinizi ateşe sokmayınız" diye nasihat yollu ikazda bulunmuş olmasından anlaşılıyor.

Nitekim bu toplantıdan bir gün sonra, 25 Temmuz 1943 günü Vali Hamit Onat'ın Özalp Kaymakamı Hilmi Tuncel'e telefon ederek Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nun serbest bırakılan 35 kişiye tekrar uygulanması ile, bunların yeniden tutuklanmalarını, emretmiş olması ve "Yarın orgeneral Muğlalı ile birlikte Özalp'e geleceğiz, hazırlıklı olun" demiş bulunması bu korkunç kararı belirten bir belgedir. Valinin telefon emri üzerine Kaymakam Hilmi Tuncel adı geçen 35 kişiyi tutuklaması için Jandarma bölük kumandanı Vasfi Bayraktar'a emir veriyor. Köyler derhal taranmaya başlanıyor. Bu tarama sonunda köylerinde bulunamayan, iki kişiden başka biri kadın, biri 11 yaşında çocuk, biri kıtasından izinli gelmiş muvazzaf çavuş ve biri de hava değişimli er olmak üzere 33 kişi yakalanıp Özalp merkezine getirilerek emniyet komiserliğindeki nezarethaneye konuluyorlar.

Bu olaylar cereyan etmekte iken İçişleri Bakanı'nın araştırmaya memur ettiği Avni Doğan, Jandarma Genel Komutanı Rifat Nataracı ile birlikte Van'a geliyorlar. Avni Doğan, Milli Emniyetten de Özalp olayları hakkında bilgi almış durumdadır. Haklı ve doğru olan kanaati, *Özalp talanının emre rağmen dağıtılmayan çetelerin başında bulunan Kaymakam Hilmi Tuncel, Jandarma Kumandanı Vasfi Bayraktar ve hudut tabur kumandanı Şükrü Tüter adlı kişilerin kötü tutumları sonucu doğduğu* merkezindedir. Büyük bir olasılıkla bu üç kişiden naklen, daha 40 kişinin tutuklanmaları anından itibaren, o muhitte *tutukluların öldürülecekleri* söylentileri dolaşmaktadır. Öldürülecekleri söylenen kişiler ve onların yakınları karşılaştıkları her vazifeliden yardım istemektedirler.

Avni Doğan sorunu Muğlalı ile görüşmek istiyorsa da, *Muğlalı müfettişi hafife alıp görüşmeyi bir gün sonraya bırakıyor. Gerek Van'da ve gerekse Özalp'e geldikten sonra Muğlalı ile Avni Doğan ziyafet sofralarında karşılaşmış bu işi görüşüyorlarsa da müfettişin general kanun yoluna getirmesi kolay olmuyor. Hatta Muğlalı'nın "Memleketin çıkarı için babamı bile aşarım, Avni Doğan bu işe karışmasın, onu kırbaçlarım"* vesair şekillerde acayip beyanlarda bulunduğu sabittir.

Özalp'te yanındakileri dairede bırakıp tutukluları görmeye giden Avni Doğan'dan bu kişiler, "Paşam bizi kurtar" diye yardım istiyorlar. Avni Doğan'ın tutuklularla görüşmeye başladığını haber alan Vali, Kaymakam ve Hudut Tabur Kumandanı arkasından gelerek karakol önünde, kendisiyle görüşüyorlar. Müfettişin karakoldaki polis memuruna tutukluları göstererek, "bu nedir diye sorduğu sorusuna aldığı cevap şudur: "Efendim bunlar polisçe tutuklanmışlardı. Mahkeme tarafından serbest bırakılınca tekrar tutukladık. Muğlalı Paşa bunları gördü ve askerî makamlara teslim ediniz dedi. Bu nedenle tutuyoruz." Bu cevap üzerine, mahkemenin serbest bıraktığı kişileri tutmanın kanuni olmadığını hatırlatan Avni Doğan'a Şükrü Tüter, "Efendim, bunlar casusturlar, ordunun konuşunu düşmana bildiriyorlar, Harp Divanına verileceklerdir" diye müdahale ediyor. Bu cevap karşısında müfettiş Tüter'e "O halde derhal teslim alınız" deyip oradan ayrılıyor.

Buraya kadar verilen açıklamalardan anlaşılacağı üzere Avni Doğan'ın bu kişilerin serbest bırakılmaları yolunda Muğlalı nezdinde yaptığı girişimler de başarılı olamamış ve bizce açıklanması zor nedenlerden dolayı askerî makamlarına teslimlerine izin vermiş bulunmaktadır. Kendisi, Muğlalı'nın "bunları asacağım,

keseceğim" yollu, öfkeli ve duygusal beyanlarda bulunduğunu ve fakat böylesine korkunç bir uygulamaya, yine de olanak vermediğini. Van Valisi Hamit Onat'ın ise, askeri kumandanın kararlarından kendisine bahsetmediğini komisyonumuz huzurunda savunmuş bulunmaktadır.

26 Temmuz 1943 günü böylece geçtikten sonra gerek Muğlalı ve gerekse Avni Doğan Özalp'ten ayrılıyorlar. Aynı gün olayın can alacak noktası olan şu emir Orgeneral Mustafa Muğlalı tarafından Yedinci Kolordu ve Van Mintika Komutanlıklarına gönderiliyor.

Yazılış tarzından da anlaşılacağı gibi bu emir evvelce verilmiş topyekün öldürme karar ve sözlü emirlerinin, o zamanın alışılmış usulleri dairesinde, bir doğrulanmasından ve sağlamaştırılmasından başka bir şey değildir. Nitekim Genel Kurmay Başkanlığı Askeri Mahkemesinin, 2 Mart 1950 tarih ve 950/13 karar ve 12 Nisan 1952 tarih ve 952/4 karar sayılı ilamlarında ayrıntılarıyla belirtildiği ve bizim dinlediğimiz tanıkların oybirliğiyle beyan eyledikleri üzere bu emir katli, bir öldürme emridir.

Raporun katliam olayının nasıl cereyan ettiği konusu ile ilgili kısmını vermeden önce birkaç nokta üzerinde daha durmanın yararı vardır. Birincisi, sömürgeci devletin sınır boylarında, kaymakam, jandarma kumandanı gibi memurlar aracılığı ile "eşkıyalık" sürecini bizzat başlatması ve sürdürmesidir. Bu talan ve yağmalarda araç olarak kullanılanlar yoksul Kürt emekçileridir. Ve yağma ve talanlara konu olan mallar Kürt emekçilerinin ürettikleri mallardır. Yoksul Kürt emekçilerinin ürettikleri malların, ürünlerin yine, devlet gücü ve emri sayesinde, yine yoksul Kürt emekçilerine yağmalattırılması, "böl-yönet" politikasının bir gereğidir. Talan edilen ve yağmalanan ürünlerin ve malların, tamamen, sömürgeci devletin bürokrasisi arasında paylaşılması yine üzerinde durulması gereken bir konudur. Böylece sömürgeci devletin üzerinde çok fazla durduğu, "asayiş", "düzen", "intizam" da sağlanmış olmaktadır. Önemli bir nokta da Orgeneral Mustafa Muğlalı'nın jenosit emrini ' bizzat yazılı bir biçimde vermiş olmasıdır. Bu olay, Kürdistan'daki Türk sömürgeciliğinin cüretini göstermesi bakımından önemlidir.

Öldürme Fiilinin Cereyan Şekli

Bu tutanakların içeriğinden 32 kişinin kurşuna dizilmiş oldukları anlaşılmaktadır. 33. kişi ise, bu kişiler öldürülmeye sevk edilecekleri anda Yüzbaşı Vahdet Yüzgeç'in müdahalesi üzerine, Türk askerinin kadına kurşun atmayacağı gerekçesi ile, serbest bırakılmış olan Mehmet Misto'nun Türk uyuğundaki kızı Zühre'dir.

Burada bir konu üzerinde dikkatle duralım. O da "*Türk askerinin kadına kurşun atmayacağı*" mizansenisi ile ilgilidir. Açıkça görülmektedir ki, kişiler elleri arkalarından bağlıdır ve kişiler yine birbirlerine bağlıdır. 32 kişilik grup kalın organlarla hareketleri mümkün olmayacak derecede birbirlerine bağlıdır. Bu kişiler feryat figan etmekte katledilmemeleri için yalvarmaktadırlar. Kahraman ordu böylesine bir grubu, süvari birlikleriyle, piyade birlikleriyle, makineli tüfeklerle dört taraftan tarayarak katletmekten utanç duymuyor; "*Türk askeri kadına kurşun sıkmaz*" diye asalet taslıyor.

Aslında kadın Türk Milli İstihbarat Teşkilatı'nın hizmetinde çalışan ajan Mehmedî Misto'nun kızıdır Ve onun için serbest bırakılmıştır.

Bunun için de Mehmedî Misto'nun olayı çok yakından bildiği halde Türk makamlarından hiçbir şikayeti olmamıştır. Öte yandan tutanak kağıtları incelendiği zaman olayın 33 kişinin katledileceğine göre düzenlenmiş olduğu görülür. Bunun için 33 kurşun hareketi denilmektedir.

Özalp Olayı ve Sorumlu Hükümet Üyeleri

Özalp Olayının öncelerine ait hükümet tutumunu incelemek için Türkiye'nin o tarihlerdeki durumunu kısaca belirtmek gerekir.

Mustafa Muğlalı ve Arkadaşlarının Yargılanmaları

Orgeneral Mustafa Muğlalı ve arkadaşları aleyhine 1949 yılında zaruri olarak açılan adam öldürme davası Genelkurmay Başkanlığı Askeri Mahkemesinde görülerek sonuçta suç ispat edilmiş ve Orgeneral Muğlalı neticeten 20 sene ağır hapse hüküm giymiştir.

Belli Olan Suçlar ve Sanıklar

Muğlalı'nın ifadesine göre, İnönü, aynı seyahatinde kendisine, "Muğlalı, senin Doğu'daki uygulamaların sayesinde biz Ankara'da rahat uyuyoruz" diye iltifatta bulunmuştur. Muğlalı'nın övülen, Doğu'daki uygulamaları arasında 32 vatandaşın sorgusuz sualsiz kurşuna dizilmelerinin mevcudiyetini İsmet İnönü'nün unutmış olması veya unutmış görünmesi dikkat çekicidir.

Yine olaydan sonra İnönü, olay mahalli olan Van'a giderek, orada haksızlığa uğramışların gözleri önünde *Muğlalı'nın koluna girerek gezmiştir*. Bir katliam failinin, katliam bölgesinde, Devlet Reisi tarafından onurlandırılmasının anlamı üzerinde durulabilir.

Komisyonumuz, tanık sıfatıyla dinlediğimiz Kenan Çığman'dan şu bilgiyi almıştır: ... Muğlalı'ya sorduğu sorulardan birine aldığı cevap şöyledir: "Ben askerim, Başkumandanımın verdiği her emri yaparım. Bugün de yerse gene yaparım".

V. Kürt Sorunu Karşısında Türk Üniversitesinin Tutumu ve Bu Tutumun Eleştirisi

1930 yılında Ağrı'daki Kürt ulusal direnişinin devam ettiği günlerde, Türk Adalet Bakanı Mahmut Esat (Bozkurt) Ödemiş'te halk önünde yaptığı konuşmada şöyle söylüyordu:

"... Biz Türkiye dönen, dünyanın en hür ülkesinde yaşıyoruz. Mebusunuz inançlarından samimiyetle bahsetmek için bundan daha müsait bir ortam bulamazdı. Onun için hislerimi saklamayacağım. Türk, bu memleketin yegane efendisi, yegane sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette bir tek hakları vardır: Hizmetçi olma, köle olma hakkı."

Resmi ideoloji çerçevesi içinde, iyice dogmatikleşen ve kemikleşen görüşlerin sahibi olan Türk Üniversitesi, zaman zaman Milli İstihbarat Teşkilatının bir bürosu gibi çalışmaktan da kendini alamamaktadır. Bu bakımdan, üniversite, tek parti döneminin nitelikleri konusunda görüşler ileri sürerken, Kemalizm'in, Kürdistan'a ve Kürt ulusuna karşı sürdürdüğü politikayı katiyen görmemekte, görmek istememektedir. Türk üniversitesi, Hitler'in, Mussolini'nin eylemlerini değerlendirebilir. Franco'nun ve Salazar'ın Afrika'daki sömürgeci ilişkilerini değerlendirebilir, fakat, Kemalizm'in Kürdistan'a ilişkin eylemlerine, kati surette dokunamaz. Onları değerlendiremez. Bunları aynı, kendi militarist sömürgeci burjuvazisi gibi yok sayar. Suskunluğunu sürdürür. Çünkü egemen sınıfların ve egemen güçlerin istediği budur: Suskunluk. Suskunluk, dogmatizmi, yanlış, sürdürmekteki ısrarın en geçerli yoludur.

VI. Kürt Direnmeleri, Sürgünler, Dersim ve "Otuz üç Kurşun" Olayları Karşısında Türk "Sol"unun ve Türk "Sosyalist" Hareketinin Takındığı Tavrı ve Bu Tavrın Eleştirisi

Mihri Belli, 1920'lerde, 1930'larda, karşı devrimin kökeni olduğunu belirtmekle beraber, bu sürecin esas olarak, Şükrü Saraçoğlu hükümeti ile beraber başladığını vurgulamaktadır. Ayrıca karşı devrimci eğilim olarak gördüğü, toprak reformu yapılmaması durumunda, iki büyük savaş arası yıllarında Türk köylüsünün toprak açlığı çekmediği, buğday fiyatlarının zaten düşük olduğu, adli mekanizmanın yavaş işlediği, ve Kemalistlerin iktisat bilmedikleri gerekçeleriyle meşru göstermeye çalışıyor. Mihri Belli'nin, Türkiye'de devrim, karşı devrim, toprak reformu, buğday fiyatları ve bütün bunların Kemalistler ile ilişkileri, Cumhuriyet Halk Fırkasının programına ilişkin sorunlardır.

Dikkat edilirse Mihri Belli, "Milli demokratik devrim" derken "milli" sözü üzerinde hiç durmamaktadır. Bunu, üzerinde durmayı gerektirmeyecek kadar, açık ve kesin bir biçimde ifade etmiştir. Elbette, Türk "milli"si. Fakat sosyalistlerin her şeyden önce, ülkenin somut koşullarına uyarlı olan, ülkenin somut koşulları ile sıkı bir bağlantısı olan bilgiler üretme zorunluluğu vardır. Mihri Belli ve genel olarak Türk "sosyalist"leri ise, Kürt ulus etkenini hiçbir zaman görmemişler, görmek istememişlerdir. Bu temel olguyu daima gözden uzak tutmaya çalışmışlar, göz ardı etmişler, sosyo-ekonomik yapı tahlillerine katmamışlardır. Böylece alanı kesin olarak militarist, sömürgeci, ırkçı ve ilhakçı güçlere terk etmişlerdir. Kürt ulus sorunu konusunda, "sosyalistler" susunca, suskunluğu temel bir politika haline getirince, alan elbette sömürgeci, ırkçı, ilhakçı ve militarist güçlere bırakılmış olur. Bu alanda bu güçler istedikleri gibi at oynatmışlardır. "Solcu"ları bile, kendi propagandalarını yapan kişiler ve örgütler haline getirmişlerdir. Bütün bunlara rağmen, Türk milli gururundan vurgulaya vurgulaya söz eden Mihri Belli'nin, Kürt kişiliğini ve onurunu hiçe sayması ilginç bir konu. Zira, Türkiye'de Kürtlerin varlığı 1968 yıllarında da konuşuluyordu.

Mihri Belli, 1968 yılı Aralık ayında yaptığı bu konuşmada Kemalizm'e ve Kemalistlere övgüler düzdükten sonra, "Kemalizm ile sosyalizm arasında aşılmaz bir duvar yoktur" diyor.

Mihri Belli bunu söylerken büyük bir rahatlık içindedir. ... Kürt ulus olgusunu yok saymakta, göz ardı etmektedir. Aynı, ilhakçı, ırkçı, sömürgeci, asimilasyoncu Türk burjuvazisi ve "etkili çevreleri" gibi. Kürtlerin, emekçi veya ağa, aşiret reisi, şeyh ayırımı yapılmadan kitleler halinde sürgünlere gönderilmelerini, Kürdistan'da yasak bölgeler ilan edilmesini, Kürdistan'da ayrı uygulamalar yapılmasını vs. dikkate almamaktadır. Böylesine bir yönetimi, sosyalizmle karşılaştırmaya çalışmaktadır. Kürdistan'ı Genel Müfettişlikler aracılığı ile devamlı bir sıkıyönetim içerisinde idare etmiş, Kürt ulusal ve demokratik haklarını tamamen gasbetmiş, Kürt adını ve Kürdistan adını dillerden ve tarihlerden silebilmek için devletin her türlü maddi ve ideolojik baskı araçlarını yürürlüğe koymaktan çekinmemiş, Kürdistan'da Kürtçe konuşmayı yasaklamış, Kürtçe konuşanlardan kelime başı para cezası almış bir yönetim sosyalist bir yönetim ile nasıl karşılaştırılabilir? Tunceli Kanunu ve uygulamaları, Dersim'deki ve Kürdistan'ın öteki bölgelerindeki jenosit eylemleri ortada iken, sosyalizmden nasıl söz edilebilir?

Bütün bu olayların temeli olan, ve daha sonraki olayları belirlemede en büyük etken olan, Kürdistan üzerindeki Lozan emperyalist bölüşümü ise, gün gibi ortada durmaktadır. Kürdistan zamanın en büyük emperyalist güçleri, İngiliz emperyalizmi ve Fransız emperyalizmi ile, Kemalistlerin ve Şehinşah Rıza Şah yönetiminin, müşterek politik, jeolojik ve askerî eylemleri sonucu parçalanmıştır. Bu bakımdan Kemalistler Fransız ve İngiliz emperyalizminin Ortadoğu'daki işbirlikçileridirler. Ve Kürdistan ve Kürt ulusu üzerindeki bütün bu eylemler, "Otuz üç Kurşun" hariç olmak üzere, Mihri Belli'nin ve genel olarak Türk "solu" nun ve Türk "sosyalist" hareketinin, "Türkiye Cumhuriyetinin en bağımsız dönemiydi", diye anlatmaya çalıştıkları, Büyük Şef (daha sonra Ebedi Şef) Gazi Mustafa Kemal döneminde gerçekleştirilmiştir.

Mihri Belli bu olgulardan hiçbirini görmüyor. Adını bile etmiyor. Olgulardan kopuk olduktan sonra, olgularla organik bir bağı olmadıktan sonra, somut durumun somut tarihli olmadıktan sonra ise üretilen bilginin hiçbir önemi yoktur.

Mihri Belli'nin bu beyanları gerçek somutları kati surette aksettirmemekte, bilakis onu gizlemeye çalışmaktadır. "Hep ezilmiş olan Kürt halkı, tarihinde hiçbir zaman bugünkü kadar zulme uğramadı" ibaresi tamamen yanlıştır. Kürt ulus olgusunun zaman ve mekan boyutu içinde alınmamasının ortaya çıkardığı bir sonuçtur. 12 Mart'tan sonra Kürt ulusu elbette çok büyük zulüm ve işkencelerle karşılaştı. Toplu köy aramaları, köy baskınları, napalm bombaları ve gerçek mermilerle yapılan Buca tatbikatları, General Alpdoğan manevraları, sınır bölgelerinde ilan edilen sürekli sıkıyönetim idaresi, gece ışık yakma yasağı, bu zulmün ve işkencenin sadece birer parçasıdır. Öğrencisinden toprak sahibi bazı ağalara, yoksul köylüsünden köy imamına kadar yargılama, MIT, işkence, zindan... ayrı. Fakat bu zulüm, ve işkence, hiçbir zaman, Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal dönemindeki, Milli Şef İsmet İnönü dönemindeki zulüm ve işkenceye ulaşmamıştır. Her zaman olduğu gibi, 1911 döneminde de Kürdistan'da, zulüm, işkence... olmuştur. Batıda rastlanandan çok çok fazlası olmuştur. Fakat, darağaçlarında, Dede-Baba ve Torun olmak üzere, üç nesil bir arada asılmamıştır. Önce, babaların, dedelerin gözleri önünde ve feryatları arasında, torunlar, oğullar, sonra da babalar asılmamıştır. 1971 döneminde Kürdistan'da zulüm, işkence olmuştur. Her zaman olduğu gibi. Fakat Kürtler aşiretler halinde, köyler halinde, kasabalar halinde, sürgünlere gönderilmemiştir. Ailenin her bir üyesinin ayrı ayrı yerlere sürgüne gönderilmesi ailenin parçalanması nasıl bir işkencedir? Ya Tunceli Kanununa, Dersim'deki jenosit eylemlerine, "Otuz üç Kurşun"a ne denir? Bunlar gizli tutulması için girilen bütün çabalara rağmen bilebildiklerimiz.

"Şeyh Said isyanından sonra, ne kadar baba-oğul, mahkumlar varsa, evvela babanın gözü önünde oğlunu astırır, sonra babayı asardı." (Müddeiumumi Süreyya Örgüven).

"... Şark mebuslarından İsmet Paşaya itimat edenlerle etmeyenler ve korkudan kaçıp ta reye iştirak etmeyenler ve kaçıp ta rey vermeyenler dahil hepsinin bütün akraba ve taallukatını kamilen nefyü tebid ettiler (sürgüne gönderdiler ve uzaklaştırdılar). Ve bir kısmını da istiklal Mahkemelerine gönderdiler. İftira, tezvîr (yalan), tasni (yakıştırma) kampanyası makineleri çalıştırılıyor, dünyada görülmemiş kötülükler, fenalıklar isnat ediliyor, hakikatmiş gibi muameleye konuluyor ve kişiler cezalandırılıyor. ... Şark istiklal Mahkemesi Reisliğinden Ankara'ya dönen, Ali Saib Bey, 60.000 (altmış bin) altınla geldi. ...

Şark istiklal Mahkemesi Müddeiumumisi (savcısı) Süreyya Örgeevren ise, Büyükada'da, merhum bir müşirin (mareşalin) fevkalade ziynetli ve muhteşem köşkünü satın almıştı."

Bu hatıraların sahibi İbrahim Arvas, 1920-1950 yılları arasında Van mebusluğu yapmıştır. Objektif bakımdan Kürt, sübjektif bakımdan ise Türk. Bölgesinde, Türk devletinin, devletin gizli örgütlerinin, Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal'in ajanı. Büyük, yaygın ve köklü bir şeyh ailesinden geliyor. Hatıratında sık sık, Kürt diye bir kavmin olmadığından, Kürtçe diye bir dilin olmadığından söz etmektedir. Türk olduğundan, Türklüğünden mutluluk duyduğundan söz etmektedir. Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal döneminde, objektif olarak Kürt olup da, (anası babası Kürt) "Doğu" mebusluğu yapan 6-7 kişiden biridir. Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal ve Değişmez Genel Başkan ve Milli Şef İsmet İnönü'nün Değişmez Van mebusudur.

İşte yukarıdaki hatırat böyle bir kişiye, bir Kürt düşmanına, kendi ulusuna ihanet etmiş birine, Kürtlüğünü reddeden birine, Kemalist bir şeyhe aittir. Kürt ulusal direnişine katılanlardan, "Şeyh Said Şakileri" diye söz etmektedir. Bu bakımdan böylesine Kürt düşmanı olan, hizmetini egemen ulusa sunmuş, onun ajanlığını kabul etmiş, onunla bütünleşmiş bir şeyhin, Kemalist bir şeyhin anlattıklarına inanmamak için hiçbir neden yoktur.

Mihri Belli sözü edilen ... eleştirisinde, Kemalizm için sık sık, "ilerici Kemalist devrim" tabirini kullanmakta, Kürt sorunu hakkında şunları söylemektedir:

"Türkiye'de Kürt meselesini ele alırken, ulusların kendi kaderini tayin hakkının, ayrılıp kendi ulusal devletini kurma hakkına kadar varan hak olduğunu ifade ederek bilinen bir ilkeyi tekrarlamak hiçbir şey söylememektir. Türkiye'nin durumu, ülkede ve özellikle Doğu Anadolu'da egemen üretim ilişkileri, tarih gibi etkenler hesaba katılmadan bu meselede doğru bir tutuma varılamaz. Türkiye, üç milyonluk proletaryası ile, nüfusunun yarısına yakın bir kısmını teşkil eden yoksul köylülüğü ile, ülkeyi yönetemez duruma düşmüş, son olarak faşizmi tezgahlamış egemen sınıfları ile devrime gebe bir toplumdur. Doğu Anadolu ise, Türkiye'nin en geri bırakılmış bölgesidir. Doğuda genel niteliği feodal olan, üretim ilişkileri ağır basar. Bu durumda Türkiye'den kopan bir Doğu Anadolu'nun feodal ağaların ve şeyhlerin hüküm sürdüğü bir toplum olacağı açıktır. Doğu Anadolu'da bir petrol şeyhliği kurmak, Türkiye'de tahakkümün çok iğreti olduğunu iyi bilen emperyalizmin de işine gelir. 'Böl ve hükmet' politikası, emperyalizmin eski politikasıdır."

İşte "Özeleştir" yapan Mihri Belli'nin özeleştirisinin, eleştirilecek esas noktası budur. Mihri Belli, Türkiye'de Kürt sorunu boy vermeye başladığı, Kürt ulusu kendi ulusal ve demokratik haklarına sahip çıkmaya başladığı, Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun, dünya dengesi ve Ortadoğu dengesi içindeki, dünyada bir eşi daha bulunmayan statüsünün bilincine ulaşmaya başladığı zaman hemen emperyalizmin, "böl-yönet" politikasını akla getiriyor. Ne yapacakmış emperyalizm? "Doğu"da petrol şeyhliği kuracakmış, Türk ve Kürt uluslarının 1923'te meydana getirdiği "gönüllü birliği" bozacakmış!

Kürt ulus sorununun temel hareket noktası, 1915-1916 yıllarındaki gizli antlaşmalarla başlayan, 1917 Sovyet Devrimi ile yeni bir boyut kazanan, 1920'lerde pişirilip kotarılan, 1923'te noktalan bir politika. Bu politikanın adı, kısaca, Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşüm mücadelesidir. Bu politikanın mimarları, İngiliz emperyalizmi Fransız emperyalizmi ve bunların Ortadoğu'daki işbirlikçileri Kuvayı Milliyeciler (Kemalistler) ile, Şehinşah Rıza Şah yönetimidir. Kürdistan, bunların, müşterek, politik, ideolojik ve askerî eylemleriyle bölünmüş ve parçalanmıştır. Her parçası da ayrı ayrı, bu devletlerin, veya bu devletlerin politik ve ekonomik nüfuz alanlarının bünyesine ilhak edilmiştir. Kürdistan ve Kürt ulusu, Kürt ve Kürdistan adları dillerden ve tarihlerden silinmek üzere parçalanmış, egemen ulus içinde eritilip yok etme politikası izlenmiştir.

Kürdistan'ın çeşitli yerlerinde daha sonra meydana gelen direnmeleri, Kürt ulusuna karşı uygulanan politikaları belirleyen temel olgu budur. ... Koçgiri hareketinin (1921), Şeyh Said (1925), Ağrı, Zilan (1930-1932), Dersim (1937-1938) ve öteki Kürt direnmelerinin anlaşılması mümkün değildir, Şeyh Mahmut Berzenci'nin Güney Kürdistan'da İngilizlere karşı yürüttüğü silahlı mücadelenin (1919, 1921, 1924, 1930), Şeyh Ahmet ve Mella Mustafa Barzani'nin İngilizlere ve işbirlikçileri Irak monarşisine karşı yürüttüğü mücadelenin (1930-1932, 1934, 1943-1945) anlaşılması yine bu temel olgunun yani 1923'teki Lozan emperyalist bölüşümünün iyice kavranmasına bağlıdır. Mahabad Kürt Cumhuriyetinin kuruluşunun ve yıkılışının (1946-1947), Simko'nun İran monarşisine karşı yürüttüğü ulusal mücadelenin (1921-1922, 1930), Mella Mustafa Barzani önderliğinde, Irak askerî diktatörlüğüne, Baas ırkçılığına ve sömürgeciliğine karşı

yürütülen ulusal mücadelenin (1961-1970), Kürt ulusal hareketinin 1975'deki yenilgisinin temelinde hep bu olgu vardır. Yani 1923'te Lozan anlaşması ile noktalanın, Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşüm mücadelesi. Kürt ulusunun bölünüp yönetilmesi. Bu olgunun geçmişle ilişkisi elbette vardır. 19. yüzyılın başından itibaren, Kürdistan'da görülen ayaklanmalar, (1806, 1828-1829, 1841, 1843) ve sonrası. Özellikle Şeyh Ubeydullah Nehri ayaklanması (1881) Kürt ulus olgusunun oluşumunda büyük rol oynamıştır. Fakat temel öge, belirleyici öge, kendisinden sonrakileri belirleyen esas öge, 1923'te noktalanın, emperyalist bölüşüm politikasıdır. Mihri Belli böylesine bir temel olguyu anlatmaktan bilinçli bir şekilde kaçınmıştır. Bu bakımdan "Özeleştirii"sinde olgulardan kopuk olup, ürettiği bilgiler bilimsel değildir.

Kürdistan üzerinde böl ve yönet politikası 1923'ten itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Ve bu dünyada bir benzeri daha görülmeyen emperyalist bir bölüşümdür. Kürdistan ve Kürt ulusu dörde bölünmüş ve bölgede egemen devletlerin bünyelerine ilhak edilmiştir.

Türkiye'de Milli Meselenin temel çıkış noktası, Lozan emperyalist bölüşümü ile birlikte Kürt ulusunun devlet kurma hakkının gasp edilmesidir. Bu eylemin sahipleri de bellidir: İngiliz emperyalizmi, Fransız emperyalizmi, Kemalist Türkiye Cumhuriyeti ve Şehinşah Rıza Şah monarşisi. Daha sonra, bu emperyalist ve sömürgeci devletler, Kürdistan'ı sömürgeleştirebilmek, Kürt ulus benliğini tamamen yok edebilmek için, müsterek politik, ideolojik ve askerî eylemlerde bulunmuşlardır.

Eğer, "Doğu"da feodal kurumlar, feodal üretim ilişkileri, hala yaşıyorsa, bu Kemalistler öyle istediği içindir.

İşte, Kemalizm'in en büyük başarısı budur. İrkçi, sömürgeci, ilhakçı ve İngiliz ve Fransız işbirlikçisi bir ideoloji olduğu halde, kendini Türk "solcu"larına, Türk "Marksist"lerine, devrimci olarak kabul ettirmiş olmasıdır.

Türkiye'de "Milli Demokratik Devrim" adı altında, temel özelliği Kürt düşmanı olan, sömürgeci, ırkçı, ilhakçı olan, emperyalizmin işbirlikçisi olan bir çevreler "devrimci, ilerici" diye gösterilmeye, kutsallaştırılmaya çalışılmıştır. "Milli Demokratik Devrim" adı altında, ordu hayranlığı, Kürt düşmanlığı yaratılmaya çalışılmıştır. Ve bu 1965-1971 yılları arasında, Milli Demokratik Devrim Grubu (Türk Solu, Aydınlik, Yön, Devrim, Cumhuriyet) tarafından sürekli olarak sürdürülmüştür.

Türkçe okuyup yazmak, Türkçe konuşmak, Türk "sosyalistleri" için hiçbir zaman sorun değildir. Türk "sosyalistlerinin" ne böyle bir sorunları ne de böyle bir talepleri vardır. Fakat Kürtçe için yapılan mücadelede Kürt devrimcileri, demokratları ve yurtseverleri soluğu daima zindanlarda alıyor. Bu bakımdan bu iki durumun farklılığını görmek devrimci ve demokrat unsurlar için büyük bir zarurettir. Hangi amaçla olursa olsun, şoven duyguların körüklenmesine varacak bir propagandayı sürdürmek yanlıştır.

Kürdistan üzerindeki Lozan, emperyalist bölüşüm mücadelesini anlatmayan, hiçbir yazı, tahlil, konuşma, Kürt ulus sorunu konusunda bilgi vermez. Çünkü, Kürdistan'da 1923'ten sonra meydana gelen olayların temel belirleyicisi ve yönlendiricisi bu olgudur. Bu bakımdan tek ve seçici bir olgudur. Bu olgu, iç ve dış dinamikleriyle, iç ve dış bağlantılarıyla, çelişme ve değişimleriyle, zaman ve mekan boyutu içinde ele alınıp açıklığa kavuşturulmadan, çözümlenmeden Kürt ulus sorununun anlatımında bir yere varılmaz.

Şu hususu hemen belirtelim ki, "Türkiye", İran, Irak, Suriye, Kıbrıs, Mısır, Lübnan gibi bir coğrafyaya izafeten verilmiş bir isim değildir. Türk etnik grubuna ifade edilerek verilmiş bir isimdir. Bu bakımdan, "İran halkı", "İrak halkı", "Suriye halkı", "Kıbrıs halkı" vs, denildiği zaman anlamlı olabilir. Fakat "Türkiye halkı", "Türkiye toplumu" denildiği zaman uydurma ve zorlama bir durumu yansıtır. Sahte bir kavramdır. Çünkü, örneğin İran denildiği zaman, egemen ulusa ifade edilerek verilmiş bir isim değildir. O bir coğrafi parçanın adıdır. Bu bakımdan, Türkiye halkı, Türkiye toplumu, Türkiye feodalitesi gibi kavramlar suni kavramlardır. Sahte kavramlardır. Türk "solu"nun ve Türk "sosyalist" hareketinin, "Kürt" adını ve "Kürdistan" adını kullanmamak için bulunduğu uydurma, suni ve sahte yol budur. Bu sahteliğin esas amacı, temeldeki yanlışı ve suskunluğu devam ettirmektir. Böylece Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına, Kürt ulus sorununa, "Milli Mesele"ye bakışta, bir "düzeltme" yapılmış izlenimi verilmeye çalışılmaktadır.

Bu tutumun, Türk 'solu" nun ve Türk "sosyalist" hareketinin ortak bir tutumu olduğunu belirtmiştik. Örneğin, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran, "Demokrasi ve Demokratikleşme Sorunu" başlığı altında yazdığı makalede, hep "Türkiye" sözlerini kullanmaktadır. 'Türkiye burjuvazisi", "Türkiye milli burjuvazisi", "Türkiye toplumu" gibi... Bu kavramları kullanmak için özen gösterdiği de söylenebilir. Hem de milli olmanın "Müslüman ve Türk anlamında milli" olduğunu bilerek ve vurgulayarak. Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'de demokrasiden, demokrasinin yaygınlaştırılmasından söz etmektedir. Demokrasinin kitlelere götürülmesinden, kitlelerin siyasallaştırılmasından söz etmektedir. Fakat Kürt ulus sorunu diye bir sorunun varlığına kati surette dokunmamaktadır. Bilinçli olarak. Fakat. "Türkiye toplumu", "Türkiye burjuvazisi" gibi kavramlarla 1968 ve 1970'lerde söylediği şeyleri tekrarlamaktadır. Behice Boran, *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları* kitabının birinci ve ikinci baskısında, yukarıda işaret edilen makaledeki düşüncelerini, "Türk halkı", "Türk burjuvazisi", "Türk sosyalisti" gibi kavramlarla ifade etmişti. Bu örnek sözü edilen düzeltmenin, mekanik bir şekilde, sessiz sedasız yapıldığını göstermektedir. Fakat yanlışlığın temellerine inmemek, onu eleştirmemek konusunda büyük bir ısrar vardır. Bütün bunlara rağmen, Kürt ulus sorunu görülmeden, böylesine bir soruna dikkat edilmeden, demokrasi mücadelesi yapılabileceği izlenimi verilmeye çalışılmaktadır. Kürdistan'a ve Kürt ulusuna karşı nasıl bir politika uygulanırsa uygulansın, Ankara, İstanbul, İzmir, Adana gibi merkezlerde yürütülen mücadelenin, demokrasi için yeterli bir mücadele olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır. Böyle bir demokrasi mücadelesinin sürdürülebileceği ifade edilmektedir. Bu tutum Kürt ulusunun ulusal mücadelesine, sömürgecilığe karşı verdiği mücadeleye hiç dikkat etmeyen, bu mücadeleyi çok hafife alan, küçümseyen bir tutumdur. Fakat Türk emekçi yığınlarına da, Türkiye'nin toplumsal yapısı hakkında yanlış bilgiler verdiği, yanlış hedefler gösterdiği için, emekçi yığınların sıhhatli gelişimini de hafife alan bir tutumdur, Halbuki emekçi yığınların, gerçek somutları, somut gerçeği bilmeye ihtiyaçları vardır. Suskunluk, gerçek somutların gizlenmesi, millitarist sömürgeci burjuvazinin, ırkçı, sömürgeci ve ilhakçı Kemalistlerin talebidir.

Emekçi Dergisi sözü edilen bu yazısında da bütün Kürt direnmelerini gerici olarak nitelendirmektedir. Kemalistlerin Kürdistan'ı sömürgeleştirmek için giriştikleri eylemleri ise "feodalizmle mücadele" olarak nitelendirmektedir. Kürt direnmelerinin emperyalist bölüşümü ve sömürgeleştirmeye karşı bir tepki olabileceği düşünülmemektedir. Bu husus daima gözlerden ve dikkatlerden uzak tutulmaya çalışılmaktadır.

Komünist Enternasyonal, Kürdistan'ın İngiliz ve Fransız emperyalistleriyle Kemalistlerin ve Şehinşah Rıza Şah yönetiminin, müşterek, politik, ideolojik ve askeri eylemleri sonucu bölünmesine karşı hiç ses çıkarmamıştır. Kürt ulusuna karşı uygulanan "böl-yönet" politikasına karşı hiçbir tepkisi olmamıştır. Kemalistlerin Kürt ulusuna karşı uyguladıkları ırkçı ve sömürgeci eylemleri daima göz ardı etmeye çalışmıştır.

"Dünyanın bütün ezilen ülkelerinde milli kurtuluş savaşlarının ya şehir ve köy proletaryalarının (Vietnam) ya da küçük burjuvazinin en yoksul kolunun (Cezayir) öncülüğünde, verilmekte oluşu bir rastlantı değildir. Bizim ilk milli kurtuluş savaşımızda bu bakımdan bir istisna almamıştır. Genellikle küçük burjuva kökenden gelme asker-sivil aydın zümre o günlerde en halkçı, emekçiye en yakın bir şartlanma içindeydi ve hegemonyası altında kurulan milli güç birliği saflarında Türkiye köylüsünün büyük ağırlığı vardır. Emeğe övgü niteliğindeki sözler, o günlerde rast gele söylenmiş sözler değildir. Ve sonraki dönemlerde bu sözlerin pek tekrarlanmaması da rast gele değildir. Cephenin cephaneye ikmalinin sağlanmasında büyük rol oynamış alan, Ankara'daki İmalatı Harbiye'nin İştirakiyyun Partisi üyesi sosyalist işçilerin, eldeki topların namlularına uysun diye, dolu top mermilerini çaptan düşüren ve bu yüzden sık sık şehitler veren bu proleterlerin Başkumandan Mustafa Kemal ile doğrudan doğruya temasları vardı. Savaş yıllarında Çankaya'nın kapısı bu sanayi işçilerine her zaman açıktı. İç ve dış dalgaların belirmesi sonucu sonraki dönemde, küçük burjuva bürokrasisinin emekçi yığınlardan uzaklaşmış olması olgusu kurtuluş savaşının halk savaşı niteliğini gölgelendirmemelidir." (Mihri Belli)

Bu sahte sözlerin esas amacı, halkın gelişen toplumsal muhalefeti kırmaktır. Bu toplumsal muhalefeti kırmak için Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası kapatılmış, sorumluları tutuklanmış, sahte Türkiye Komünist Fırkası kurdurulmuştur. Çerkez Etem güçleri imha edilmiş, Mustafa Suphi ve arkadaşları katledilmiştir.. Hemen arkasından da, Merkez Ordusu Kumandanı Nurettin Paşa (Sakallı Nurettin Paşa) komutasındaki birlikler Kürt ulusuna karşı, Koçgiri'de katliama girişmişlerdir. Bu tarihlerde Kuvayı Milliyeciler İngiliz emperyalizmi ile yoğun ilişki kurmaya başlamışlardır. Komünistlere karşı girişilen eylemler, İngiliz emperyalizmi ile geliştirilen ilişkilerin gereği olarak ortaya çıkmaktadır. 1920 sonlarında ve 1921 yılı

başlarında meydana gelen bu olayları görmeden, Mustafa Kemal Paşa'nın proleterlerle devrimci ilişkiler kurduğundan söz edilmesi sağlıklı bir tutumdur.

Mihri Belli yazısına, Türkiye'nin, dünyada ilk ulusal kurtuluş savaşını veren ülke olduğunu vurgulayarak devam etmektedir. Bu bakımdan, ezilen bütün halkların derin bağlılık duymalarına neden olduğu da vurgulanmaktadır. Fakat İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile birlikte Kürdistan'ı bölüp parçalayanların, Kürt ulusuna karşı böl-yönet politikası uygulayanların, Kürt ulusunu köleleştirmeye çalışanların, nasıl olup da, ezilen bütün halkların sevgisini ve bağlılığını kazandığı sorulmamaktadır.

B. Kürt Sorunu Karşısında Milli Demokratik Devrim – Sosyalist Devrim Tartışmasının Anlamı

1971'den önce, Türk "sosyalist" hareketinin, en önemli tartışma konusu, Milli Demokratik Devrim - Sosyalist Devrim ikilemi etrafında idi. Bu tezlerin ikisinin de Kürt ulus sorununu dikkate alan tarafları yoktu. Şöyle ki: Milli Demokratik Devrim, "Türk millisi" esasına dayanıyordu. Ve feodalizme karşı olduğunu bildiriyordu. Milli Demokratik Devrim anlayışının varlığını savunduğu feodal ilişkiler ise, özellikle Doğuda, yani Kürtlerin yaşadığı bölgelerde, Kürdistan'da idi. Feodal ilişkilerin çözülmesi ise, ulusal hareketin boyutlanmasını sağlıyordu. Kürt toplumu üzerinde, Kemalizm'in en yakın işbirlikçileri ve ajanları olan şeyhlerin ve ağalarının etkinliği kalktıkça ulusal hareket güç kazanıyordu. Kitle habertleşme araçlarının gelişmesi, Kürtlerin, dünyada, Orta-doğu'da ve Türkiye'de kendi politik ve toplumsal statüleri hakkında gündün güne bilinçlenmelerine neden oluyordu. "Türk millisi" esasını kabul eden Milli Demokratik Devrim anlayışı ise, Kürt ulusal hareketine, bu hareketin yoğunluk kazanmasına karşı idi. Çünkü Milli Demokratik Devrim resmi ideoloji çerçevesinde, "Türk millisi" esasına göre geliştiriliyordu. Bu, Milli Demokratik Devrim ile (yani Türkiye'de savunulan şekli ile) Kürt ulus hareketi arasında uzlaşmaz bir çelişmenin varlığını ortaya koyar.

Sosyalist Devrim görüşünü savunanlara göre ise, Türkiye'de, 1923'ten itibaren, demokratik devrim yapılmış ve bu süreç tamamlanmıştır. Önümüzdeki aşama, sosyalist devrim aşamasıdır. Bu anlayışın da Kürt ulus olgusu ile en ufak bir bağı yoktu. Zira, 1923'ten itibaren Kürt ulusu Kemalistler tarafından (TİP Kemalistlerin demokratik devrimi gerçekleştirdiklerini söylüyor) boyunduruk altına alındığı halde, her türlü ulusal ve demokratik hakları gasp edildiği halde, Demokratik Devrimin gerçekleştiğini kabul ediyordu. Kürt ulusuna vurulan böylesine bir sömürgeci boyunduruğu görmeden, bu olguyu hiçe sayarak, "Bağımsızlık Demokrasi, Sosyalizm" mücadelesi yapıyordu.

Bu bakımlardan, iki tez de Kürt ulus olgusunu dikkate almamıştır. göz ardı etmiştir. Resmi ideolojiye uygun olarak yok saymıştır.

Lenin, "*Bir yenilgiye veya yanlışa rahatça gözleri kapayıp susmak yenilgiye uğramaktan ve yanlış yapmaktan çok daha vahimdir*" demektedir. Çünkü bir yanlıştan söz etmemek, yanlışın temellerini araştırmamak bilimsel çözümlemesini yapmamak, yanlışın sürüp gitmesini sağlamak demektir. Yanlış sürüp gittiği zaman, ondan sağlanan politik yararlar da, burjuvazi karşısındaki meşruiyet sürüp gidecektir. Bu bakımdan tarihsel büyük yanlışın sürüp gitmesi, bir unutkanlık, ihmalkarlık, veya dalgalılık eseri değildir.

Türk "solu" ve Türk "sosyalist" hareketi, "dünyada emperyalizme karşı, ilk ulusal kurtuluş savaşını biz verdik, bütün mazlum uluslara örnek olduk diye her zaman övünmüştür. Şimdi de övünmektedir. Fakat yaşanmış hayatı fiili durumu değerlendirmekten bilinçli olarak kaçınmaktadır. Çünkü fiili durumda, İngiliz ve Fransız emperyalizminin işbirlikçiliği, Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun bölünüp yönetilmesi, köleleştirilmesi ve sömürgeleştirilmesi vardır.

Bu anlatılanlardan şöyle bir sonuç çıkmaktadır: Türk "solu" ve Türk "sosyalist" hareketi, Türkiye'nin öz sorunları, özel olarak Kürt ulus sorunu konusunda bilimsel bir tahlil getirmemiştir. Kendi burjuvazisinin, sivil-asker bürokratlarının görüşlerinin, yani resmi ideolojinin etki alanı içinde kalmıştır. ... Kürt ulusal direnmelerini daima *gericilik* olarak değerlendirmiştir. ... Darağaçlarında, sürgünlerde, özel siyasal mahkemelerde, zindanlarda, mücadele veren Kürtleri daima küçümsemiş, "Kürt gericiliği" demiş, bu eylemlerin sahipleri Kemalistleri "devrimci, ilerici" diye alkışlamıştır.

C. Mehmet Ali Aybar ve "Kapattırılan TİP"

1. Türkiye İşçi Partisi, Ekim 1970'de toplanan Dördüncü Büyük Kongresinde, ulusal sorun ile ilgili bazı

kararlar aldı. Bu kararlarda kısaca, Kürt halkının varlığı kabul ediliyor, doğunun geri kalması ile orada yaşayan nüfusun etnik özellikleri arasında ilişkiler kuruluyordu.

2. Bu kararlardan dolayı Anayasa Mahkemesince, Türkiye İşçi Partisi hakkında soruşturma açıldı. Ve Parti 1971'de Sıkıyönetim döneminde kapatıldı.

3. Fakat, TİP yöneticileri, Dördüncü Büyük Kongrede aldıkları kararı, Anayasa Mahkemesinde savunmadı. Aldığı kararlardan pişmanlık duydu, geriye dönüş yaptı. Tamamen resmi ideoloji çerçevesi içinde bir savunma yaptı. TİP Yöneticileri şöyle diyorlardı:

"Gerçekten de Türkiye İşçi Partisi, hiçbir zaman Kürt asıllı vatandaşlarımız için azınlık hakkı veya statüsü istememiş, yalnızca bu yurttaşlarımıza uygulanan Anayasa dışı baskıların kaldırılmasını talep etmiştir. Kaldı ki, kongre karar tasarı komisyonu üyeleri, Hüseyin Ergün ve Necati Erel Yazıcıoğlu'nun, Başsavcılıkta verdikleri ifadede Kürtlerin azınlık haklarına sahip olmaları gerektiği yolundaki bir düşünceyi ileri sürmedikleri, süremeyecekleri açıktır. Her iki karar tasarı komisyonu üyesi de tabii asimilasyona taraftar olduklarını beyan etmişler, partilerinin ve kendilerinin değil ayrılma hakkına, azınlık statüsüne dahi karşı olduklarını belirtmişlerdir."

TİP, 1970, Dördüncü Büyük Kongre kararlarından, tamamen geriye döndükleri, tamamıyla resmi ideoloji çerçevesi içinde savunma yaptıkları halde, Parti kapatılmıştır. Liderleri de Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde, resmi ideoloji karşısında sürdürdükleri bütün yaranmalara rağmen yargılanmış ve ağır cezalara çarptırılmıştır.

4. Türkiye İşçi Partisi, Behice Boran'ın liderliğinde, Nisan 1975'te yeniden kuruldu. Genel Başkanlığa, yine Behice Boran getirildi. Fakat ... Kürt ulus meselesini, resmi ideoloji ile iyice bütünleşerek görmez oldu, konuşmaz oldu. Fakat geriye dönüşü ile ilgili olarak da tek bir satır özeleştiri yapmadı.

5. TİP, Dördüncü Büyük Kongrede Milli Mesele konusunda aldığı kararından, tam anlamıyla dönüş yaptığından dolayı eleştirilmedi. Bu Kürt ulus sorunu konusunda, Türk "solu" nun ve Türk "sosyalist" hareketinin aşağı yukarı aynı düşünceye sahip olduğunu gösterir. Gerçekten, Türk "solu" nun ve Türk "sosyalist" hareketinin çeşitli fraksiyonları arasındaki en önemli ortak noktanın, Kürt ulus sorununa karşı, resmi ideoloji çerçevesinde hareket etmek olduğu söylenebilir.

6. Bu arada, Türkiye Sosyalist Partisi (daha sonra adı Sosyalist Devrim Partisi olarak değiştirildi) Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın, TİP'e karşı çok daha farklı bir eleştiri yönelttiğini görüyoruz. Türkiye Sosyalist Devrim Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'a göre, TİP kapatılmış değil, "kapattırılmış"tır. ... Mehmet Ali Aybar şöyle demektedir:

"...4. Büyük Kongrede asıl, TİP'in kapatılması sonucunu doğuran bir başka karar alınmıştır. Yeni yöneticiler bu kararla, TİP'i göz göre göre mayın tarlasına itmişlerdir. Gerçekten Siyasal Partiler Yasasının 89. maddesi. 'Siyasal Partiler, Türkiye Cumhuriyeti üzerinde milli veya kültür farklılıklarına, yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler...' der. Aynı yasanın 112. maddesi, 89. maddedeki yasaklara uymayan partilerin, Anayasa Mahkemesince kapatılacağını yazar... Oysa Dördüncü Büyük Kongreye böyle bir karar aldırılmış ve TİP'in kapatılmasına olanak verilmiştir. Ve 9 yılda iğneyle kuyu kazarcasına, emekçilerin dışlarından tırnaklarından artırdıkları küçük küçük katkılarla yoktan var edilen TİP, muhalefet grubunun bir yıllık yönetiminde, maddi manevi varlığını yitirerek tarih sahnesinden silinmiştir."

Sosyalist Yarı Dergisi, Türkiye İşçi Partisi'ni, Anayasa Mahkemesi kararına dayanarak, yani o karardaki görüşleri benimseyerek, kararı delil sayarak suçlamaktadır. Güya, "Anayasa Mahkemesi ilerici-devrimci bir kurum olduğu için burjuva Kürt milliyetçiliğine müsaade etmez, burjuva Kürt milliyetçiliği gerici imiş. Bir kere Anayasa Mahkemesinin ve Sosyalist Yarı Dergisinin anladığı gibi, burjuva Kürt milliyetçiliği diye bir akım yoktur. Çünkü sömürgeci boyunduruk altındaki Kürdistan'da özel olarak da Türkiye'deki kesiminde "Kürt burjuvazisi" yoktur. Burjuvazisi olan ulus siyasal bakımdan bağımsız bir ulustur. Türk burjuvazisi, Arap burjuvazisi, Yunan burjuvazisi, İspanyol burjuvazisi vs. bağımsız devletleri olduğu için burjuvazidirler. Kuşkusuz sömürgeci boyunduruk altındaki ülkelerde de ticaret yapanlar, sömürgeci burjuvazinin ürettiği malların aracılığı, komisyonculuğunu yapanlar vardır. Veya, tarımda kapitalist ilişkileri geliştirerek burjuvalaşanlar vardır. Bunlar ancak, ezen ulusa karşı, ulusal, siyasal talepler ileri sürdüğü, yani kendi adına karar verme sürecine girdiği zaman ezilen ulus burjuvazisi olabilir. Türkiye'de

ise, henüz Kürtler adına bütün ekonomik, toplumsal ve kültürel kararlar Türk burjuvazisi tarafından verilmektedir. Objektif bakımdan Kürt oldukları halde, Kürtlüğünü reddederek, inkar ederek, ajanlaşarak, Türk devletinin çeşitli olanaklarından yararlanan kişileri veya sınıfları, artık "Kürt egemen sınıfları" değil, "Türk egemen sınıfları" içinde mütalaa etmek gerekir.

Parti Kürt ulus sorununu, Türk Siyasal Partiler sistemine getirdiği için kapatılmıştır.

Bir kere daha belirtelim: Türk Devletinin Kürdistan'la ilgili dört temel politikası vardır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür

1. Kürdistan sorununu, Türk siyasal partiler sistemine bulaştırmamak,
2. Kürdistan sorununun araştırılmasını, incelenmesini, üniversitelerden mümkün olduğu kadar tecrit etmek,
3. Yargılamaları mümkün olduğu kadar gizli yapmak, ne iddialar, ne savunmalar hakkında kitle haberleşme araçlarına bilgi sızdırmamak,
4. Sorunun ne olduğu, eni-boyu hakkında yapılacak tartışmalara kati surette izin vermemek, fakat, bunu halk yığınlarına, daima, bir "öcü" olarak, bir "bilinmezlik" içinde sunmaya gayret etmek. Örneğin, "Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü" sözü sık sık kullanıldığı halde, devlet, ülke, millet, bütünlük, birlik... (birlik nasıl meydana gelmiş?) gibi kavramların açıklığa kavuşturulmasına engel olmak.

Görüldüğü gibi, TİP, "Kürt-burjuva" milliyetçiliği yaptığı için değil, sömürgeci devletin, Kürdistan'la ilgili olarak saptadığı ve uyguladığı temel politikanın birincisine aykırı bir eylemde bulunduğu için, Kürt ulus sorununu programlaştırma ihtiyacını duyduğu ve bunu, yüksek sesle ifade ettiği için kapatılmıştır. Bu tahlilden çıkarılacak sonuç, "O halde bu sorunla hiç ilgilenmeyelim, ilgilendiğimiz zaman partimiz gene kapatılır" değildir. Bu sorunu programlaştırıp üzerine üzerine gitmektir, Anayasa Mahkemesinin ırkçı, sömürgeci ve ilhakçı niteliğini deşifre etmektir. Zira ülkede sömürgeci boyunduruk altında yaşayan bir ulus varsa, bu olguyu görmeden, bunu hiçe sayarak "demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm" mücadelesi yapmak bir aldatmacadır. Türk burjuvazisinin, Kürt ulusuna karşı sürdürdüğü sömürgeci boyunduruk karşısında sessiz sedasız kalarak, bunu hiç görmeyerek, (yani burjuvazinin istediği biçimde davranarak) yürütülen sosyalizm mücadelesi, ancak, onun yani burjuvazinin izin verdiği kadar olur. Öte yandan işçi sınıfının ezilen halkların anti-sömürgeci mücadelesi bakımından da görevleri olduğu unutulmamalıdır.

"Gerçeğe", doğru bilgilere ihtiyacı olan kitlelerdir. Emekçi yığınlardır. Yanlış bilgilere, suskunluğa, karanlığa ise, egemen sınıfların, gerici güçlerin ihtiyacı vardır. O halde sosyalist kişilerin, veya kuruluşların, Kürt ulus sorununu ele almaları, programlaştırmaları, büyük bir görev olarak karşıya çıkmaktadır. Fakat Türk "solu" ve Türk "sosyalist" hareketi kendi burjuvazisi ile yaptığı bu sözlü ittifakı bozup tam anlamıyla sosyalizmi benimsemediği sürece bu konuda sağlam yaklaşımlarda bulunamaz. Sömürgeci sol olma niteliklerinden arınmadıkça, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde başarılı olamaz.

"CHP'nin Yeni Programının Eleştirileri" Üzerine

Dünyanın hiçbir yerinde, herhangi bir ulusun temel kişilik ve haysiyet hakları, onuru, o ulus yok farz edilerek, varlığı kabul edilmeyerek, inkar edilerek, "ezen ulusun bir parçası" kabul edilerek gasp edilmemiştir. ... Ve dünyada hiçbir lider, ırkçı, sömürgeci ve ilhakçı niteliğini, "Özgürlükçü demokrasi" sahtelikleriyle Bülent Ecevit kadar maskeleyememiştir.

Louis Althusser şöyle diyor:

"Eğer gerçeğin ifisiyle, yanlış ile karşı karşıya kalan bir parti, bu yanlış 'düzeltmek' için, ondan hiç söz etmeyerek, yalnızca onu kabullenmekle yetiniyorsa, yani söz konusu yanlışta, derinleştirilmiş ve gerçek Marksist bir yöntem uygulamıyorsa, yanlış en kaba biçimi ile el altından sürdürecektir, demektir. Yanlıştan hiç söz etmemek, çoğu kez suskunluğun kanatları altına sığınmış yanlış üzerine üstelemedir. Tarihinden ve çözümlenmesinden hiç söz etmek istemediğimiz, bilmek için araştırmayı reddettiğimiz, bir yanlışın neresi düzeltilebilir ki? Gerçekten bilinmeyen bir yanlışın düzeltildiği ciddi olarak düzeltildiği ileri sürülemez. Yüzeysel yanını düzeltme, nabza göre şerbet. Suskunluk kadar hiçbir şeye ihtiyacı olmayan egemen sınıfları rahatsız etmemek. Bir yanlıştan söz edilmiyorsa, yanlışın sürdüğündendir. Yanlışın sessiz sedasız sürmesine yetecek kadar düzeltme yapılmıyormuş gibi."

VII. CHP ve Çaldıran (Özalp) 1930, Çaldıran 1943, Çaldıran 1945, Çaldıran 1976

Bu olgulardan birisi, 1930 yılına aittir. Bu, 1930 yılı Eylül ayında, İran'a Büyükelçi olarak tayin edilen ve 1930-1934 yılları arasında bu görevi sürdüren, Rıdvanbeyoğlu Hüseyin Gerde'nin Hatıratı'na ilişkindir. ... Büyükelçi, Kürtleri, hem İran'ın hem Türkiye'nin, hem İngiltere'nin hem Fransa'nın müşterek düşmanı olarak ilan ediyor ve bu müşterek düşmanı ezmek için, Şehinşah Rıza Pehlevi'den müşterek askerî, politik ve ideolojik eylemlere geniş olanaklarla katılmasını istiyordu. Kürt ulusu tümüyle düşman kabul edilmekle beraber, bu "düşmanlığın" daha çok hudut boylarındaki, bu arada, Özalp'in Çaldıran nahiyesindeki Kürtleri de etkileyeceği şüphesizdir.

Bu arada Hüseyin Gerde'nin, ta 1919 yılından itibaren, Mustafa Kemal'in karargah elemanlarından olup O'nun siyasi işlerini yürüttüğünü, ona en yakın adamlarından biri olduğunu da belirtelim. Yine Hüseyin Gerde'nin, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Hitler Rejimini hararetle desteklediğini belirtmekte yarar vardır. Hüseyin Gerde Berlin Büyükelçisiyken, 5 Ağustos 1941'de Alman Dışişleri Bakanlığına giderek, Rusya'daki Türklerin ve Çerkezlerin Sovyetler Birliği'ne karşı yapılacak propagandada kullanılmasını önermiştir. Rusya'da Nazi yayılmasını kolaylaştırmak için kendisinin görev alabileceğini bildirmiştir. (Doğan Avcıoğlu, *Milli Kurtuluş Tarihi*)

Demokrat bir kişinin, bir aydının görevi, özgürlüğün iyi bir şey olduğunu, buna karşı çıkılmaması gerektiğini anlatmaktır. Özgürlük taleplerini teşvik etmektir. Gerçekten demokrat olan, aydın olan bir kişi, sadece kendi ulusunun özgürlüğü için mücadele etmekle yetinemez. Köleleştirilmeye çalışılan, ırkçı, sömürgeci, emperyalist baskılar karşısında bırakılan, dili, kültürü, kişiliği, onuru, namusu gasp edilmiş bir ulusun özgürlük mücadelesine de yandaş olmak zorundadır. Böyle bir davranış demokrat olmanın özünde vardır. Gerçekten demokrat olan, aydın olan bir kişi, kendi burjuvazisinin, başka uluslar üzerinde yürüttüğü, baskılardan sadece utanç duyar. Bunlarla övünmek, bu tür baskıları teşvik etmek, baskı sahiplerinin işidir. Bu düşünce ve eylemleri, "özgürlük", "eşitlik", "özgürlükçü demokrasi", "demokratik sol", "sosyalist enternasyonal" gibi kavramlarla maskeleymeye çalışmak, çirkin, ayıp bir davranıştır.

Görüldüğü gibi tam anlamıyla bir jenosit provası yapılmaktadır. Nasıl katledileceklerini göstermek için Kürt halkı da zor yoluyla, "tatbikat" alanına getirilmiş ve jenosit provaları seyrettirilmiştir. Tatbikatta Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun, Hakkari Valisi Altay Utkan ve öteki yetkililer hazır bulunmuşlardır. Düşman kuvvetleri olarak çadır hayatı yaşayan, ulusal giysileri içinde, çoluk-çocuk, kadın-erkek, genç-ihthiyar bütün Kürt halkıdır. Katliamlar karşısında halkın çıkardığı "imdat" sesleri de Kürtçe olarak söylattirilmiştir. Tatbikatta gerçek mermilerin yanında napalm bombaları da kullanılmıştır.

Eleştiriler karşısında, 18 Eylül 1978 tarihinde bir açıklama yapan İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı, bu ırkçı ve sömürgeci eylemi "milli bir tatbikat" olarak değerlendirmiştir. Bu tür tatbikatların sürdürüleceğini belirtmiştir.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 29 Ekim 1978 tarihinde, Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla yayınladığı mesajda "Kanatlı Jandarma 78 Tatbikatı hakkındaki eleştirilerin maksatlı olduğunu, "kahraman Türk ordusunu bu tür tatbikatları yapmaktan hiç kimsenin veya kurumun alıkoymayacağını" bildirmiştir.

CHP Gençlik Kollarının Milli İstihbarat Teşkilatı ile ne kadar yoğun ilişkiler içinde olduğu bilinen bir gerçektir.

Bir İsveçli gazetecinin, Kürtlere baskı yapıldığı yolunda sorusu üzerine Ecevit, Kürt sorununun son dönemlerde özellikle dışarıdan kışkırtıldığını söylemiş, 'Hükümetimiz tüm güçlüklerle rağmen. Güneydoğu Anadolu'ya büyük yatırımlar yapmaktadır' demiştir. Gazetecinin, elinde Kürtçe kitaplarla geldiği basın toplantısında, 'Neden Kürtlerin kendi dillerini öğrenmelerine engel oluyorsunuz? Kimmiş, Kürtleri kışkırttığını söylediğiniz ülkeler?' yolundaki sorusunu Ecevit: 'Size ısrarla bu soruları sorduranlar' diye yanıtlamıştır. (*Milliyet*, 20.12.1978)

Bülent Ecevit, Türk milletinin birliğinden bütünlüğünden söz etmektedir. Halbuki "Halklara özgürlük" sloganı, Türk milletinin, Türk halkının bölünmesini amaçlamıyor. Türk devleti tarafından ırkçı ve sömürgeci bir baskı ve boyunduruk altında tutulan Kürt ulusunun kurtuluşunu amaçlıyor.

Kürdistan'ın somut koşulları karşısında, Kürt dilinin ve Kürt tarihinin öğrenilmesi önemli değil midir? Dilin öğrenilmesinin, öğretilmesinin, konuşulmasının teşvik edilmesi gerekli değildir? ... Bu kadarcık bir milliyetçiliğe sahip olmayan, yani öz dilini öğrenmek, konuşmak, yazmak ve tarihini öğrenmek için gerekli girişimlerde bulunmayan hiç kimsenin iyi bir devrimci olamayacağı da kuşkusuzdur. ... Kürt devrimcilerinin, demokrat ve yurtsever unsurlarının, ezen ulus solundan gelebilecek bu suçlamaları aşması gerekir. Bilakis, ezen ulus solunun çok büyük bir kısmının milliyetçi bir çizgiden de öte, ırkçı ve sömürgeci bir çizgide geliştiğini ve bunlardan henüz arındıramadığını ortaya koymak gerekir.

Burada, dilin, sadece haberleşme aracı olarak ele alınmaması gerekir. Siyasal bir fonksiyon, siyasal bir odak noktası olarak düşünülmesi gerekir. Yani Kürt ulusunun ulusallığının temel ögesi olarak görülmesi gerekir.

Türk burjuvazisi, Türk egemen sınıfları ile, "Kürt burjuvazisi", "Kürt egemen sınıfları" devleti birlikte yönetiyorlar önermesi doğru bir önerme değildir. Yanlıştır. Olgular tarafından doğrulanmamaktadır. İkinciler, ancak köleleştikleri, ajanlaştıkları, Türkleştikleri ölçüde kapitalistleşiyorlar. Ve devletin Kürdistan'da sürdürdüğü baskılara katılıyorlar. Milletvekili, senatör, bakan, yüksek dereceli memur vs. olmak, Türk anayasasının başında yer alan, "Egemenlik kayıtsız şartsız Türk milletindedir" (md.4) ilkesini daha iyi yürütebilmek içindir.

"Bağımsız Türkiye", Türk milliyetçiliğinden kaynaklanan, milliyetçi bir slogandır. İçeriğinde, Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşümü onaylama politikası gizlidir. Kürt ulusuna karşı sürdürülen "böl-yönet" politikasını onaylamaktadır. Resmi olarak, Edirne'den Hakkari'ye kadar olan toprak parçasının adı 'Türkiye'dir. Halbuki bu toprak parçalarından bir kısmı Kürdistan'ın kuzey taraflarıdır. Ve bu topraklar Lozan emperyalist ve sömürgeci bölüşümü sırasında bu sınırların içine katılmıştır. İşte, "Bağımsız Türkiye", böyle bir emperyalist ve sömürgeci içerikli politikayı gizleyici bir slogandır. Amacı budur. Böylesine emperyalist ve sömürgeci bir içeriğe sahip olduğu halde, Tür" solu" nun temel şiarlarından biridir. Buna rağmen "Bağımsız Kürdistan" gibi bir slogan, Türk "solu" tarafından, daima, "milliyetçi" bir slogan olarak değerlendirilmiştir. "Dış kışkırtmalarla" oluşturulmaya çalışılan "böl-yönet" politikasının bir gereği olarak değerlendirilmiştir.

Türk "solu" demektedir ki, biz, "*Bağımsız Türkiye*" derken, "*eşit ve gönüllü koşullarda gerçekleştirilen bir birlikten söz ediyoruz.*" Bu, Kürdistan'ın emperyalist ve sömürgeci amaçlarla parçalanmışlığını hiç dikkate almamaktadır. Bu bakımdan yüzeysel olarak demokratik görünüyorsa da, eşelendiği zaman, öyle olmadığı anlaşılmaktadır. Türklerin Kürtlerle meydana getireceği birlik, Arapların Kürtlerle meydana getireceği birlik, Farısların Kürtlerle oluşturacağı birlik, bazı koşulların gerçekleşmesi sonucunda demokratik olabilir. Fakat bu Kürdistan'ın siyasal kişiliğini yok etmektedir. Türkler, "Doğu Anadolu Türkiye'nin ayrılmaz bir parçasıdır"; Araplar, "Kuzey Irak, Irak'ın ayrılmaz bir parçasıdır"; "Kuzey Suriye Suriye'nin ayrılmaz bir parçasıdır"; Acemler ise, "Batı İran, İran'ın ayrılmaz bu parçasıdır" demektedirler. Böylece, Kürdistan'ın bir kısmı Türk devletinin, bir kısmı Irak devletinin, bir kısmı Suriye devletinin, bir kısmı İran devletinin "bölünmez bir parçası" olmaktadır. Bu ise Kürdistan'ın siyasal kişiliğini yok etmektedir. Bu bakımdan emperyalist ve sömürgeci amaçlarla parçalanmış Kürdistan'ın birleştirilmesi, yine bu amaçlarla "böl-yönet" politikası gereği bölünen Kürt ulusunun birleştirilmesi talepleri çok daha demokratik taleplerdir. Temelde duran taleplerdir.

VIII. Otuz üç Kurşun Olayında Adı Geçen Yetkili İki Kişi Hatıralarında Neler Yazdılar?

A. Hilmi Uran (İçişleri Bakanı)

"Otuz üç Kurşun" olayı cereyan ettiği sırada İçişleri Bakanı olan Hilmi Uran, 1959'da *Hatıralarım* adı altında, hatıralarını neşretti. Hatıralarında bu olaydan hiç söz etmemektedir. Yalnız, "Milli Birlik Davamız" başlığı altında şunları yazmaktadır,

"...Fakat hakikat odur ki, Türk dili, Türk kültürü ve Türk adet ve ananeleri, bugün dahi yurt ölçüsünde umumi bir dil, umumi bir kültür ve umumi müşterek bir örf ve adet olabilmiş değildir. Olabilmekten de

henüz çok uzaktır. Birçok köylerimiz hiç Türkçe bilmez. Bilenler de onu konuşmaz. Birtakım köylerimiz de Türk olmadıklarını açık açık ve pervasızca söylerler, dururlar."

IX. Sonuç

Birden fazla ulusun bir arada yaşadığı devletlerde, hele bir ulusun ötekini veya ötekilerini kesinlikle boyunduruk altına aldığı bir devlette, demokrat bir unsur olmak son derece zor bir özelliktir. Bu tür ülkelerde egemen ulus aydınları, demokratları iki standartlı düşünüyorlar. Kendi ulusları için dile getirdikleri, mutluluk, refah, maddi ve manevi kalkınma özlemlerini, ezilen ulus için kesinlikle istemiyorlar. Onların köle olarak yani kendi uluslarının boyunduruğu altında kalmasını istiyorlar. Savunuyorlar. Demokrat unsurların en tutarlısı olan sosyalistler için de durum aşağı yukarı böyle.

Anti-sömürgeci ulusal demokratik hareketin en önemli güvencesi önce Türk "sosyalist" hareketidir. Sonra demokratikleşme hareketidir. Fakat, gerek Türk "sosyalistleri" gerek demokratları, bu görevlerini yerine getirmemek için, anti-sömürgeci ulusal demokratik hareket ile, aralarına büyük uçurumlar koymaya, sömürgeci sol olma niteliklerini korumaya, çelişkiler yaratmaya çalışmaktadırlar. Kuşkusuz bu görevin bilincine varanlar da vardır. Ve bunlar nitelik ve nicelik olarak güçlenmektedirler.

Kürdistan klasik sömürgelerden farklıdır. Kürdistan uluslararası bir sömürgeci'dir. Kürdistan'ın emperyalist bir bölüşüme tabi tutulması, en az dört devletin orduları tarafından kontrol edilmesi, nicelik değil, nitelik ile ilgili bir meseledir. Bu, Kürdistan'ı sömürgeleştirmeye çalışan devletlerin, Kürt ulusunun ulusal benliğini yok etme, Kürt toplumu olma özelliklerini tamamen yok etme sürecine girmelerine neden olmuştur. ... Kürdistan'ı sömürgeleştiren güçlerle, Kürtlerin dininin aynı olması, bu tahribatı daha da arttırmıştır. Bunun sonunda, klasik sömürgeler, günümüzde siyasal bağımsızlıklarına birer birer kavuştukları halde, Kürdistan hala sömürgeci'dir. Kürdistan'ın herhangi bir yerindeki hareket, en az dört devletin, müşterek, politik, ideolojik ve askeri eylemlerini zorlamaktadır. Bu dört devletin (en az dört devletin) Kürt ulusuna karşı ittifak yapmaları nesnel bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.